

ئۆسمۈرلەر ئۈچۈن ماتېماتىكا دەرسلىك

ماتېماتىكا

1- قىسىم

2- نەشرى

(بىر مەۋسۇملۇق ئوقۇشلۇق)

تۈركىستان باھارى نەشرىياتى

مۇندەرىجە

2	نەشرىگە كىرىش سۆز
4	بىردىن 10 غىچە بولغان سانلارنى تونۇش
14	ئورۇن
18	بىردىن 10 غىچە بولغان سانلارنى قوشۇش
31	سېلىشتۇرۇش
37	بىردىن 10 غىچە بولغان سانلارنى ئېلىش
54	شەكىللەر
58	20 ئىچىدىكى سانلار بىلەن تونۇشۇش
67	20 ئىچىدىكى سانلارنى قوشۇش
74	ۋاقىت
80	20 ئىچىدىكى سانلارنى ئېلىش

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ
ئىسمى بىلەن باشلايمەن

2 - نەشرىگە كىرىش سۆز

بارلىق ھەمدۇ-سانالار ئالەملەرنىڭ رەببى ئاللاھقا خاستۇر، دۇرۇت ۋە سالاملار پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە، ئۇ زاتنىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىغا ۋە بارچە ساھابىلىرىگە بولسۇن!

مۇسۇلمان پەرزەنتلىرىمىز — ئىسلام ئىززىتى ۋە تەۋھىد ئاماننىنىڭ ئىزباسار قورغانلىرىدۇر. ئۇلارنى ساپ ئىسلامىي ئەقىدە ۋە مەنپەئەتلىك ئىلىم ئاساسىدا تەربىيەلەش ھەمدە ئۇلارنى گۇناھ-مەئسىيەت، جاھىلىيەت قىلمىشلىرى ۋە پىكىر-ئىدىيىلىرىدىن ساقلاش بولسا ئاللاھ تائالا بىز ئاتا-ئانىلارغا بۇيرۇغان مەجبۇرىيەت بولۇپ، ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «ئى مۇئمىنلەر! ئۆزۈڭلارنى ۋە بالا-چاقاڭلارنى ئىنسان ۋە تاشلار يېقىلغۇ بولىدىغان، رەھىم قىلمايدىغان قاتتىق قول پەرىشتىلەر مۇئەككەل بولغان دوزاختىن ساقلاڭلار» (سۈرە تەھرىم 6 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى).

پەيغەمبەرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھەم ھەربىر ئاتا-ئانىنىڭ ئۆز پەرزەنتلىرى، ھەربىر ئۇستازنىڭ ئۆز شاگىرتلىرى ھەققىدە قىيامەت كۈنى سورىلىدىغانلىقىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «سەلەرنىڭ ھەممىڭلار پادىچى ۋە ھەممىڭلار ئۆز پادىلىرىڭلاردىن سوراق قىلىنىسىلەر» (بۇخارى ۋە مۇسلىم توپلىغان).

ھازىرغىچە ساپ ئىسلامىي ئەقىدىگە ئۇيغۇن بولغان بىرەر ماتېماتىكا دەرسلىكىنىڭ تۈركىستان مۇسۇلمانلىرى تەرىپىدىن تۈزۈلۈشكە نېسىپ بولمىغانلىقى ئۈچۈن، نىجىس خىتايلارنىڭ كۇفۇر ئىدىيىسى زەھەر خەندىلىك بىلەن سىڭدۈرۈۋېتىلگەن ماتېماتىكا كىتابلىرىنى قوللىنىشقا مەجبۇر بولغانلىقىمىز — بىزنىڭ ئاللاھ تائالا ئالدىدىكى بىر خىجالىتىمىز ئىدى.

شۇ سەۋەبلىك، بۇ بوشلۇقنى تولدۇرۇشقا ئالدىراپ، ئىسلامىي ئەقىدىگە ئۇيغۇن، شەرىئەتكە زىت مەزمۇنلاردىن خالىي بولغان ماتېماتىكا دەرسلىك قوللانمىسىنىڭ 1 - قىسمىنى تۈزۈپ تارقاتقاندۇق. ئەمما، بۇ جەھەتتىكى

تەجرىبىمىزنىڭ تولىمۇ كەمچىل بولغانلىقى ۋە تېزىرەك پۈتتۈرۈشكە ئالدىراپ قالغانلىقىمىز تۈپەيلى، نۇرغۇن يېتەرسىز تەرەپلەرنى تونۇپ يېتەلمىگەن ۋە ھېس قىلالىمىغان ئىدۇق. كىتابنى تارقاتقاندىن كېيىن، كەڭ ئوقۇرمەن - ئۇستازلارنىڭ سەمىمىي تەكلىپلىرى (بىزگە قىممەتلىك نەسىھەتلەرنى بەرگەن بۇ ئوقۇرمەن - ئۇستازلىرىمىزغا ئاللاھ تائالا ئۆز ياخشىلىقى ۋە بەرىكەتلىرىنى تېخىمۇ زىيادە قىلىپ بەرسۇن!) ھەمدە ئۆزىمىزنىڭ بۇ كىتابنى ماس ياشتىكى ئۆسمۈرلىرىمىزگە دەرسلىك قىلىش جەريانىدا بايقىغان يېتەرسىزلىكلىرىمىزگە ئاساسەن، قولىڭىزدىكى ئۇشۇ 1 - قىسىم ماتېماتىكا دەرسلىكىنى قايتا تۈزۈپ چىقتۇق. ئەلۋەتتە، ئەقلىي قۇۋۋىتىمىز چەكلىك بولغانلىقى ئۈچۈن، بۇ قېتىملىقنى ھەم يېتەرسىزلىكتىن خالىي دېيەلمەيمىز. ئەمما، ئاللاھ رازىلىقىنى كۆزلەپ تىرىشقان بۇ كىچىككىنە ئەمىلىمىزنى ئاللاھ تائالا قوبۇل قىلسا ۋە تۈركىستان مۇسۇلمان پەرزەنتلىرى ئۈچۈن ئازغىنە بولسىمۇ مەنپەئەتلىك بىر خىزمەت سۇنالىغان بولساق، مەقسىتىمىز ھاسىل بولدى دەپ قارايمىز. ئاخىرىدا، كەڭ ئوقۇرمەن - ئۇستازلىرىمىزنىڭ سەمىمىي تەكلىپ - پىكىرلىرىنى ئايماسلىقىنى ھەمدە بۇ خىزمىتىمىزنىڭ بەرىكەتلىك ۋە داۋامىي بولۇشىغا سالھ دۇئادا بولۇشنى تۆۋەنچىلىك بىلەن سورايمىز.

— تۈزگۈچىدىن

بىردىن 10 غىچە بولغان سانلارنى تونۇش

1

بىردىن 10 غىچە بولغان سانلار:

1

بىر

2

ئىككى

3

ئۈچ

4

تۆت

5

بەش

6

ئالتە

7

يەتتە

8

سەككىز

9

توققۇز

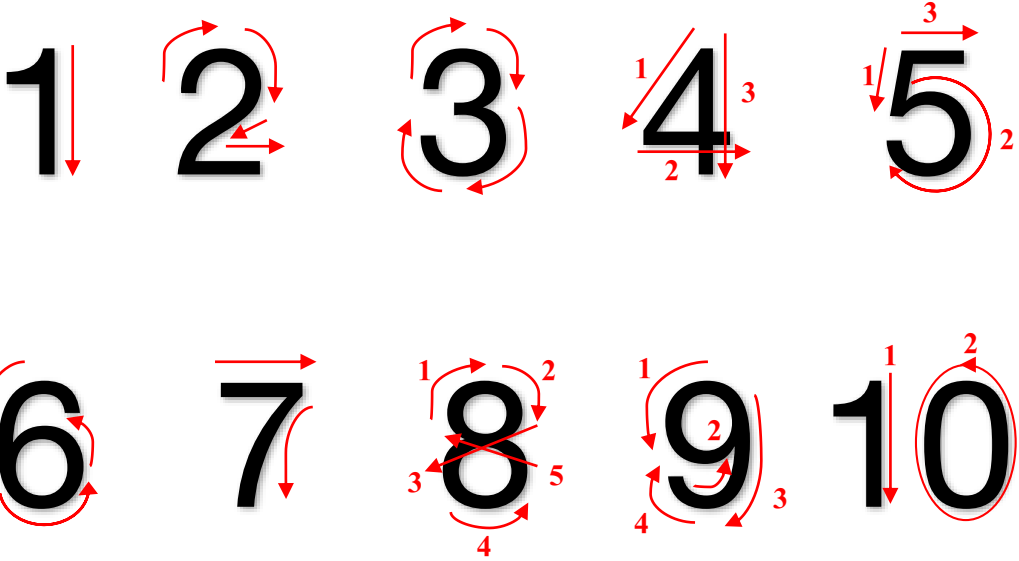

10

ئون

سانلارنىڭ يېزىلىش قائىدىلىرى:

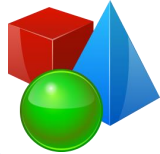
ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. سانلارنى يېزىپ بېقىڭ:

1	1	1	1																
2	2	2	2																
3	3	3	3																
4	4	4	4																
5	5	5	5																

6	6	6	6																
7	7	7	7																
8	8	8	8																
9	9	9	9																
10	10	10	10																

2. ماس كېلىدىغانلىرىنى سىزىق بىلەن تۇتاشتۇرۇڭ:

2

4

3

1

10

6

5

6

7

9

8

3

0

3

بىر تالمۇ بولمىسا قايسى
سان بىلەن ئىپادىلەيمىز؟

ھېچقانداق نەرسە
بولمىسا 0 رەقىمى بىلەن
ئىپادىلەيمىز.

تۇرمۇشتىكى نۆللەر:

ئادەتتە چىسلا قەغىزىدىكى
سانلاردىمۇ نۆلنى
ئۇچرىتىمىز، تۇرمۇشىمىزدا
نۆلنىڭ ئىشلىتىش
دائىرىسى خېلى كەڭرى
ئىكەن.

سىزغۇچىنىڭ شىكالىسى نۆلدىن
باشلىنىدىكەن شۇنداقلا
ئېلېكترونلۇق تارازىنىڭ سان
ئوقۇش رامكىسىدىكى سانمۇ
نۆلدىن باشلىنىدىكەن.

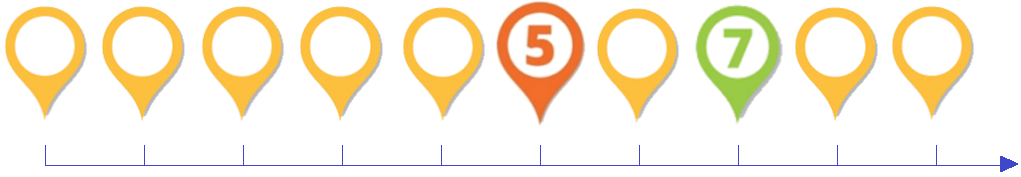
ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. يېزىپ بېقىڭ:

0

0	0	0	0															
---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

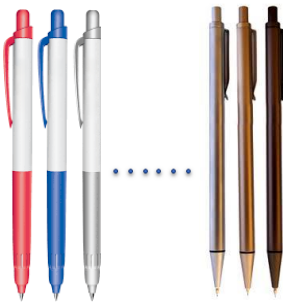
2. داۋاملاشتۇرۇڭ:

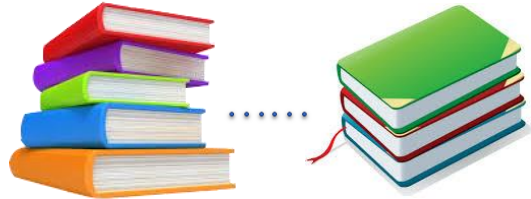
سېلىشتۇرۇش

5

كۆزىتىپ بېقىڭ، سېلىشتۇرۇپ بېقىڭ.

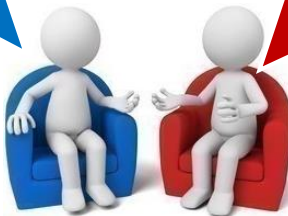

3 = 3

5 > 3

ئىككى خىل قەلەمنىڭ
سانلىرى ئۆزئارا تەڭ
ئىكەن، ئۆزئارا تەڭ
بولغان سانلارنى تەڭ (=)
بەلگىسى ئارقىلىق
ئىپادىلەيمىز.

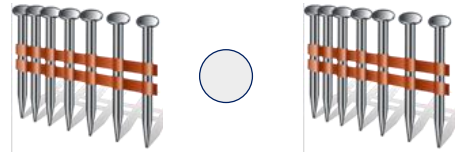
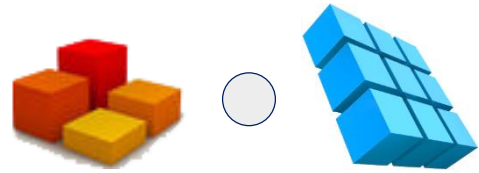
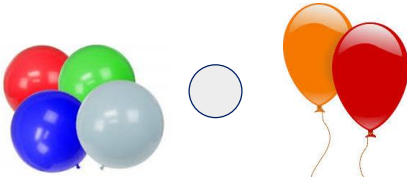

ئوڭ تەرەپتىكى كىتابلارنىڭ
سانى سول تەرەپتىكى
كىتابلارنىڭ سانىدىن ئاز
بولۇپ، چوڭ - كىچىكلىكى
تەڭ بولمىغان سانلارنى
چوڭ - كىچىك بەلگىسى،
يەنى (>) ياكى (<) بەلگىسى
ئارقىلىق ئىپادىلەيمىز.

ئەسكەرتىش: چوڭ - كىچىك بەلگىسىنىڭ ئېغىزى چوڭ تەرەپكە قاراپ ئېچىلىدۇ، مەسىلەن، 3 تىن 5 چوڭ بولغانلىقى ئۈچۈن چوڭ - كىچىك بەلگىسىنىڭ ئېغىزى 5 تەرەپكە قاراپ ئېچىلىدۇ. يەنى: $6 < 8$, $5 > 3$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. سېلىشتۇرۇپ بېقىڭ، ☐ نىڭ ئىچىگە ">" ياكى "<" ۋە ياكى "=" بەلگىسىنى تولدۇرۇڭ.

2. ساناپ بېقىڭ، سانى 4 تىن كۆپلىرىنىڭ ئاستىغا «» بەلگىسىنى، سانى 4 تىن ئازلىرىنىڭ ئاستىغا «» بەلگىسىنى سىزىڭ.

كۆنۈكمە

1. سانلار تەرتىپى بويىچە داۋاملاشتۇرۇڭ.

2. كاتەكچە ئىچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

	1	
--	---	--

	8		
--	---	--	--

	5	
--	---	--

3. ماس ھالدا بويلاڭ.

3

6

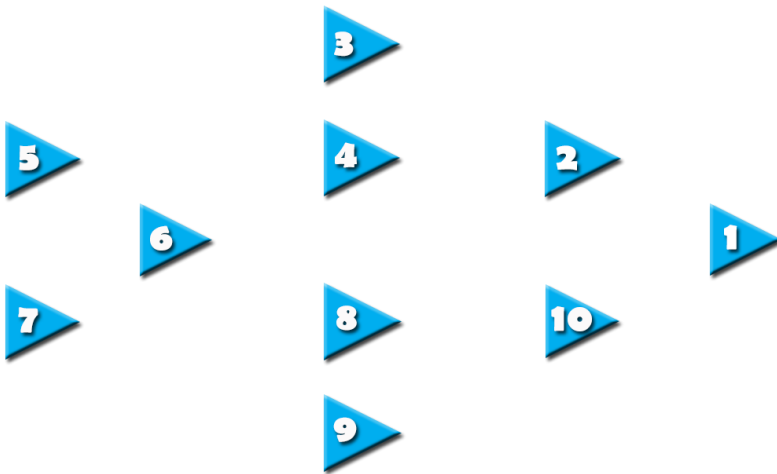
10

7

4. سېلىشتۇرۇپ بېقىڭ، ئىچىگە ">" ياكى "<" ۋە
ياكى "=" بەلگىسىنى تولدۇرۇڭ.

7 ○ 8	3 ○ 1	2 ○ 2	9 ○ 5	0 ○ 0
2 ○ 6	5 ○ 1	0 ○ 4	7 ○ 9	10 ○ 10

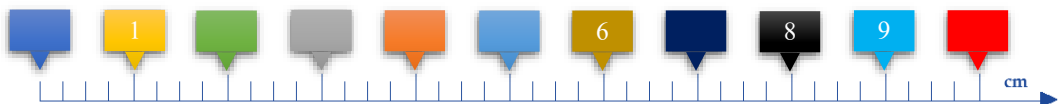
5. تۇتاشتۇرۇڭ، ئاندىن قانداق شەكىل ھاسىل بولىدىغانلىقىنى
كۆزىتىڭ. قېنى كىم توغرا تۇتاشتۇرالايدۇ؟

6. ماسلاشتۇرۇپ تىزالاڭسىز؟

7. قېنى كىم توغرا يازالايدۇ؟

8. رەسىمگە ئاساسەن بوش ئورۇننى تولدۇرۇڭ.

(1) يۇقىرىقى رەسىمدىكى جەمئىي قوراللارنىڭ سانى () تال،
مېۋىلەرنىڭ سانى () تال، توپلارنىڭ سانى () تال.

(2) تۆۋەندىكى قېرىنداشلارنىڭ ئىچىدە قارا قېرىنداش () تال، كۆك
قېرىنداش () تال، قىزىل قېرىنداش () تال، يېشىل قېرىنداش ()
() تال.

ئورۇن

تۆۋەندىكى ماشىنىنى ئوبدان كۆزىتىڭ ھەمدە نېمىلەرنى بايقىغانلىقىڭىزنى ساۋاقداشلىرىڭىز بىلەن پىكىر ئالماشتۇرۇڭ .

ئالدى تەرەپتىن
كۆزىتىش

سول تەرەپتىن
كۆزىتىش

كەينى تەرەپتىن
كۆزىتىش

ئوڭ تەرەپتىن
كۆزىتىش

تۆت تەرەپتىن كۆزىتىپ، تۆت تەرەپنىڭ ناملىرىنى بىلىدىڭىزمۇ؟ ئەمدى تۆۋەندىكى كومپيۇتېرنى كۆزىتىپ بېقىڭ ھەمدە ئۇنىڭدا ئورۇن جەھەتتىن قانداق ئوخشىماسلىق بار ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟

ئۈستىدىن قاراش

ئالدىدىن
قاراش

تۆۋەندىكى مىسالغا ئاساسەن ئاستىدىكى ھەرپلىك رەسىملەرنى ماس بوش ئورۇنغا تاللاپ يېزىپ بېقىڭ:

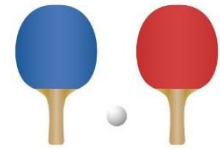
قىزىل ماشىنا يېقىندا،
ئاق ماشىنا يىراقتا

تۇخۇم قازاننىڭ
ئىچىدە

بولقا كۈلۈچىنىڭ
ئاستىدا

تىكتاك توپ ئىككى
پالاقنىڭ ئارىسىدا
(ئوتتۇرىسىدا)

پ:

ب:

ئە:

ئا:

مىغىز رەڭلىك ئۈستىرا
قارا رەڭلىك ئۈستىرىغا
قارغاندا يېقىندا ()

قەلەملەر
ئىستاكىنىڭ
ئىچىدە ()

يېشىل سىم قىزىل
سىم بىلەن كۆك
سىمنىڭ ئارىسىدا
(ئوتتۇرىسىدا)

چېلەك ئۈستىلنىڭ
ئاستىدا ()

سۆيۈملۈك بەيغەمبىرىمىزنىڭ تەرەپلەر ئېيتىلغان تۆۋەندىكى دۇئاسىنى يادلىۋالسىمەن:

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مەسجىدكە
ماڭغاندا مۇنداق دۇئا ئوقۇيتتى: «ئى پەرۋەردىگارم! قەلبىمنى
نۇرلۇق قىلغىن، تىلىمنى نۇرلۇق قىلغىن، قۇلقىمنى نۇرلۇق
قىلغىن، كۆزۈمنى نۇرلۇق قىلغىن، ئۈستۈمنى نۇرلۇق قىلغىن،
ئاستىمنى نۇرلۇق قىلغىن، ئوڭ تەرىپىمنى نۇرلۇق قىلغىن،
سول تەرىپىمنى نۇرلۇق قىلغىن، ئالدىمنى نۇرلۇق قىلغىن،
ئارقامنى نۇرلۇق قىلغىن، روھىمنى نۇرلۇق قىلغىن، مېنى
بۈيۈك نۇرلۇق قىلغىن، يۈكسەك نۇرلۇق قىلغىن، مېنى نۇرلۇق
قىلغىن. ئى پەرۋەردىگارم! ماڭا نۇر بەرگىن، نېرۋامنى نۇرلۇق
قىلغىن، گۆشۈمنى نۇرلۇق قىلغىن، قېنىمنى نۇرلۇق قىلغىن،
چىچىمنى نۇرلۇق قىلغىن، چىرايىمنى نۇرلۇق قىلغىن».

__ بۇخارى توپلىغان

كۆنۈكمە

1. ماس كېلىدىغانلىرىنى سىزىق بىلەن تۇتاشتۇرۇڭ:

2. بۇ بالىلارنىڭ مەسىلىسىنى ھەل قىلىپ بېرىڭ.

3. نەرسىلەرنىڭ ئورنىنى توغرا ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟ (قوشۇق،

تەخسە، قەھۋە ۋە ئۇلارنىڭ سايىسى)

- (1) قەھۋە ئىستاكىنىڭ ____ . (ئىچىدە، ئۈستىدە، ئاستىدا، كەينىدە)
 - (2) قوشۇق ئىستاكىنىڭ ____ . (ئىچىدە، ئۈستىدە، ئاستىدا، ئالدىدا، كەينىدە)
 - (3) ئىستاكىنىڭ سايىسى تەخسىنىڭ ____ . (ئىچىدە، ئۈستىدە، ئاستىدا، ئالدىدا، كەينىدە)
- سىز يەنە قانداق سوئاللارنى ئوتتۇرىغا قويالايسىز؟

4. زەبھۇللاھنىڭ ئۆيى كىمنىڭ ئۆيىگە يېقىن، كىمنىڭ ئۆيىگە

يىراق؟

سۆھەيلىنىڭ ئۆيى

جەفەرنىڭ ئۆيى

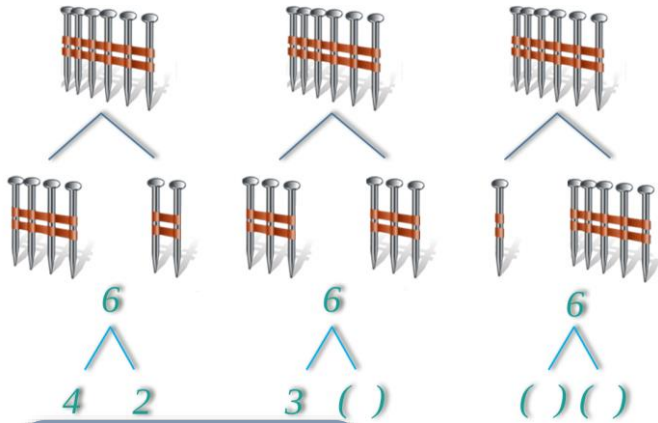

زەبھۇللاھنىڭ ئۆيى

بىردىن 10 غىچە بولغان سانلارنى قوشۇش

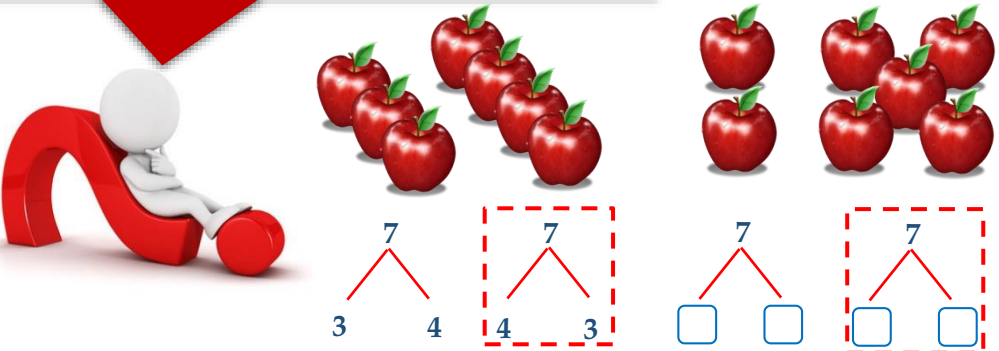
ئايرىش ۋە يىغىش

ئالتە تال مىخنى ئىككى تال
مىخ بىلەن تۆت تال مىخقا
ئايرىغىلى بولىدىكەن .

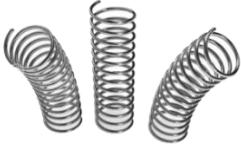
يەنە قانچە بىلەن قانچىنىڭ
يىغىندىسى ئالتە بولىدۇ؟

ئويلاپ بېقىڭ: يەتتىنى قانچە بىلەن قانچىگە ئايرىغىلى
بولىدۇ؟ قانچە بىلەن قانچىنىڭ يىغىندىسى 7 بولىدۇ؟

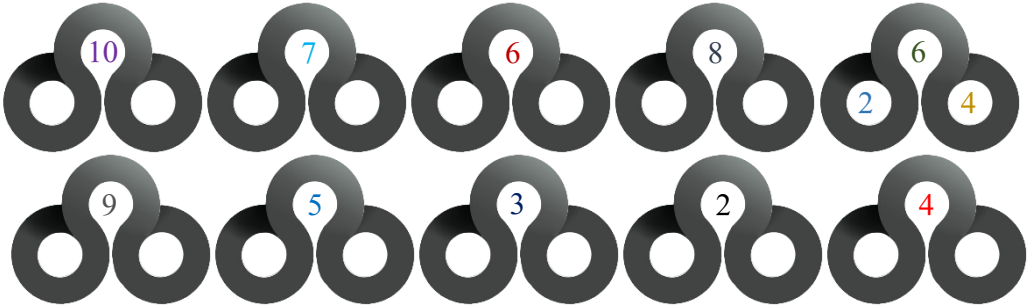

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. ئايرىپ بېقىڭ.

2. تېپىپ بېقىڭ.

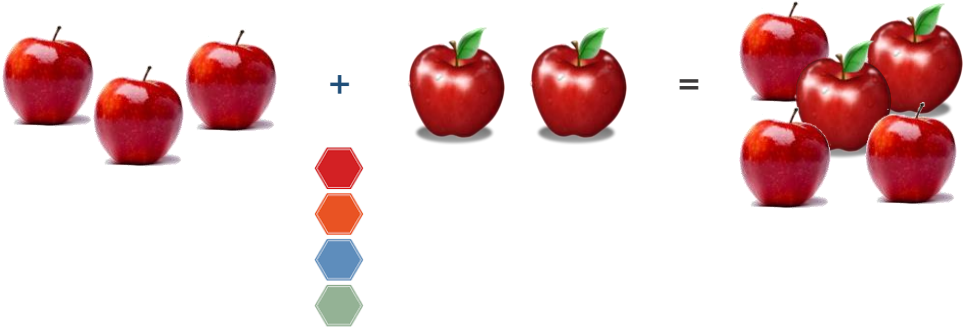

3. يىغىپ بېقىڭ.

1

ئابدۇللاھتا 3 دانە ئالما بار ئىدى، ئاكىسى يەنە ئىككى دانە ئالما بەرگەن بولسا، ئابدۇللاھتا ھازىر جەمئىي قانچە دانە ئالما بار؟

3

+

2

=

5

قوشۇلغۇچى

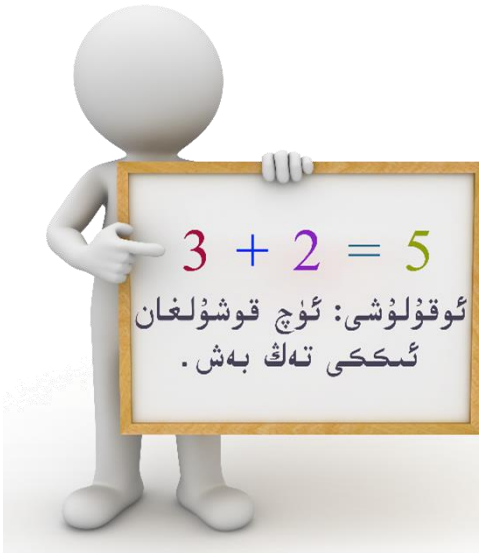
قوشۇلغۇچى

يىغىندا

قوشۇش بەلگىسى

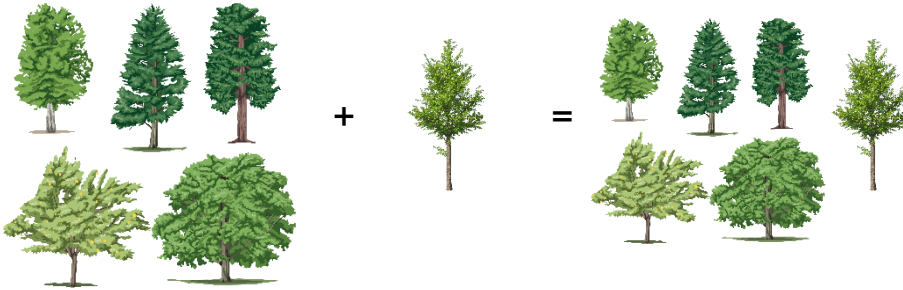
ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. تۆۋەندىكى رەسىملەرنىڭ ھېسابلاش ئىپادىسىنى يېزىپ

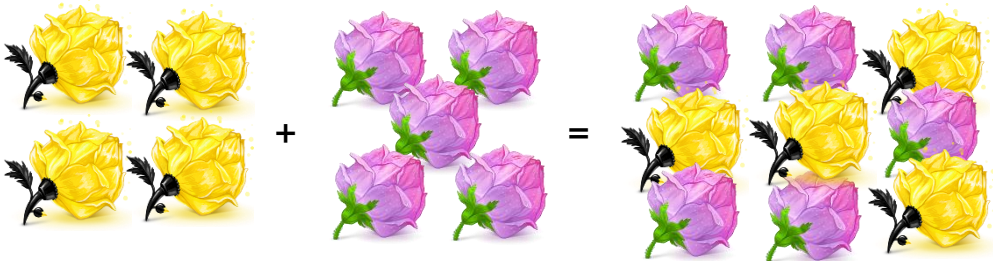
بېقىڭ:

_____ + _____ = _____

_____ + _____ = _____

_____ + _____ = _____

2. ھېسابلاڭ.

$$\begin{array}{l} 6 + 2 = \quad 5 + 4 = \\ 3 + 5 = \quad 1 + 3 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 3 + 1 = \quad 8 + 1 = \\ 2 + 8 = \quad 3 + 7 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 3 + 3 = \quad 5 + 1 = \\ 1 + 4 = \quad 3 + 5 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 2 + 7 = \quad 1 + 2 = \\ 1 + 9 = \quad 1 + 8 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 4 + 6 = \quad 5 + 5 = \\ 3 + 4 = \quad 6 + 2 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 1 + 8 = \quad 2 + 2 = \\ 5 + 1 = \quad 2 + 7 = \end{array}$$

2

بۇ رەسىمدىن نېمىنى بىلىۋالدىڭىز؟

+

=

1

+

0

=

1

+

=

0

+

5

=

5

+

=

0

+

0

=

0

نۆلنى ھەرقانداق سانغا قوشساق ياكى ھەرقانداق ساننى نۆلگە قوشساق يەنىلا شۇ ساننىڭ ئۆزى بولىدۇ.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. رەسىمگە قاراپ ھېسابلاش ئىپادىسى تۈزۈڭ:

_____ + _____ = _____

_____ + _____ = _____

_____ + _____ = _____

2. ھېسابلاڭ.

$$\begin{array}{cc} 0 + 1 = & 0 + 4 = \\ 7 + 0 = & 5 + 0 = \\ 0 + 0 = & 0 + 3 = \\ 0 + 6 = & 2 + 0 = \end{array}$$

ئارقىمۇئارقا قوشۇش

1) داۋۇدتا 5 تال قەلەم بار ئىدى، ئاچىسى ئۇنىڭغا بىر تال قەلەم ھەدىيە قىلدى، دادىسى بازاردىن يەنە ئۇنىڭغا تۆت تال قەلەم سېتىۋالغان بولسا، داۋۇدتا ھازىر جەمئىي قانچە قەلەم بار؟

$$5 + 1 + 4 = 10$$

Diagram showing the addition process: 5 + 1 = 6, then 6 + 4 = 10.

مەسلەن:

$$5 + 1 + 4 = 10$$

Diagram showing the addition process: 5 + 1 = 6, then 6 + 4 = 10.

يېزىلىش قائىدىسى يۇقىرىدىن تۆۋەنگە قاراپ پەلەمپەي شەكىلدە يېزىلىدۇ.

$$\begin{array}{ll} (1) 5 + 1 + 4 & (2) 5 + 1 + 4 \\ = 6 + 4 & = 5 + 5 \\ = 10 & = 10 \end{array}$$

(2) ماشىنا توختىتىش مەيدانىدا ئەسلىدە 3 ماشىنا بار ئىدى، بىر سائەتتىن كېيىن 4 ماشىنا كەلدى، ئىككى سائەتتىن كېيىن يەنە 2 ماشىنا كەلگەن بولسا، ئۇنداقتا ماشىنا توختىتىش مەيدانىدا ھازىر جەمئىي قانچە ماشىنا بار؟

$$3 + \square + \square = \square$$

قايسى خىل ئۇسۇلدىن
پايدىلىنىپ ئىشلىدىڭىز؟

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

ھېسابلاڭ.

$$6 + 0 + 1 =$$

$$4 + 2 + 1 =$$

$$1 + 3 + 6 =$$

$$2 + 1 + 5 =$$

$$2 + 1 + 1 =$$

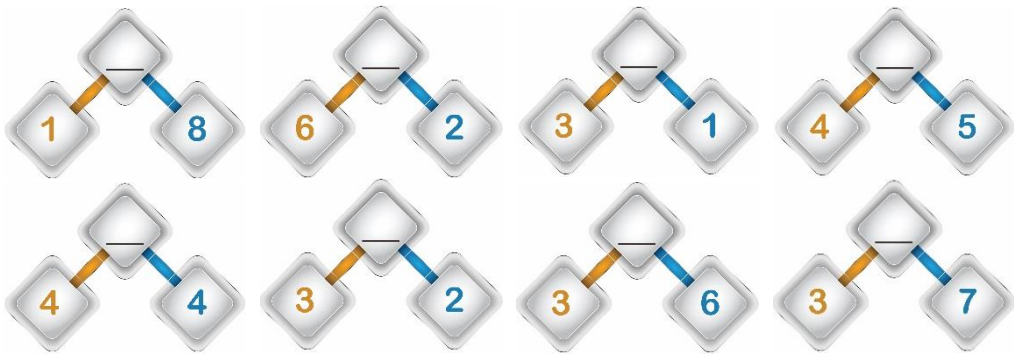
$$3 + 0 + 2 =$$

كۆنۈكمە

1. ئايرىپ بېقىڭ.

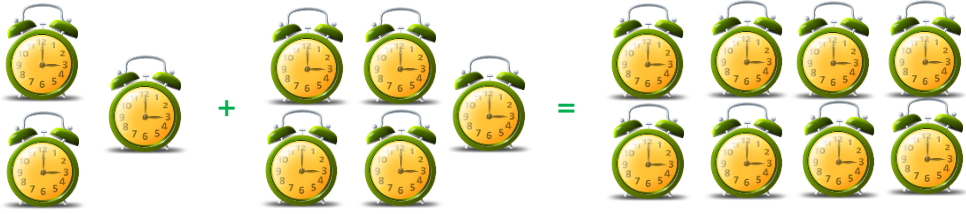

2. يىغىپ بېقىڭ.

3. رەسىمگە قاراپ ئىپادە تۈزۈڭ ۋە ھېسابلاڭ:

___ + ___ = ___

___ + ___ = ___

4. ھېسابلاڭ.

$1 + 7 =$

$2 + 2 =$

$3 + 3 =$

$4 + 1 =$

$6 + 4 =$

$5 + 2 =$

$3 + 6 =$

$3 + 4 =$

$6 + 1 =$

$4 + 5 =$

$2 + 8 =$

$5 + 3 =$

$3 + 2 =$

$4 + 4 =$

$1 + 7 =$

$1 + 3 =$

$2 + 6 =$

$2 + 4 =$

$2 + 1 =$

$1 + 1 =$

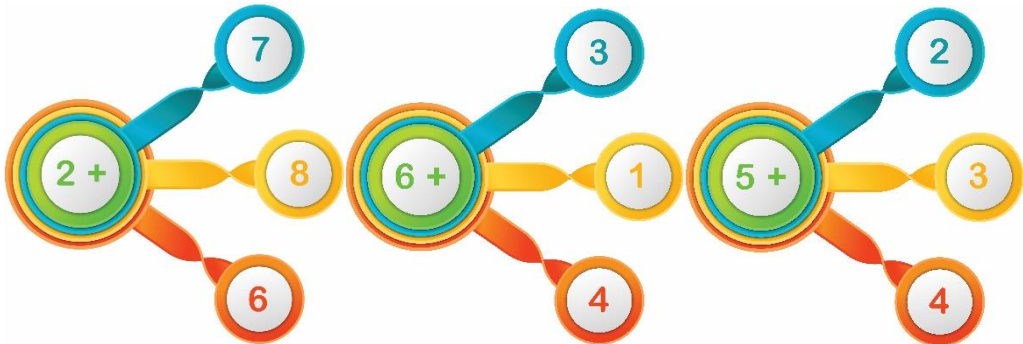
$1 + 8 =$

$5 + 5 =$

$1 + 9 =$

$2 + 7 =$

5. ئەتراپتىكى سانلارغا قوشۇڭ.

6. تۆۋەندىكى ساپالاردا قانچە دانە ياستۇق بار؟

تال ()

تال ()

تال ()

7. رەسىمگە قاراپ ئىپادە تۈزۈڭ ۋە ھېسابلاڭ:

___ + ___ = ___

___ + ___ = ___

___ + ___ = ___

8. كىم ھەم تېز، ھەم توغرا ھېسابلىيالايدۇ؟

$5 + 5 = 10 + 0 =$

$0 + 0 = 0 + 2 =$

$0 + 7 = 6 + 0 =$

$0 + 4 = 0 + 9 =$

$0 + 8 = 0 + 0 =$

$1 + 0 = 0 + 3 =$

9. ھېسابلاش ئىپادىسى بىلەن ماس كېلىدىغان نەتىجىنى

تۇتاشتۇرۇڭ.

10. جەدۋەل تولدۇرۇڭ.

4	3	8	4	3	3	7	6	1	قوشۇلغۇچى
6	7	2	1	5	6	1	4	8	قوشۇلغۇچى
									يىغىندا

11. بوش ئورۇننى تولدۇرۇڭ.

(1) نۆلنى ھەرقانداق سانغا قوشساق () بولىدۇ.

(2) ھەرقانداق ساننى نۆلگە قوشساق () بولىدۇ.

12. كاتەكچىنى تولدۇرۇڭ.

$$4 + 1 + 3 = \square$$

$$2 + 4 + 2 = \square$$

$$6 + 1 + 0 = \square$$

$$5 + 4 + 1 = \square$$

$$6 + 1 + 3 = \square$$

$$7 + 1 + 2 = \square$$

13. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى قايسى خىل ئۇسۇلدا ھېسابلاش ئاسان بولسا، شۇ خىل ئۇسۇلدا ھېسابلاڭ.

$$3 + 5 + 0 =$$

$$3 + 3 + 3 =$$

$$1 + 2 + 1 =$$

$$2 + 4 + 2 =$$

$$3 + 2 + 0 =$$

$$5 + 2 + 3 =$$

$$1 + 3 + 2 =$$

$$2 + 3 + 2 =$$

$$0 + 8 + 2 =$$

$$0 + 1 + 1 =$$

$$1 + 2 + 0 =$$

$$1 + 1 + 1 =$$

سېلىشتۇرۇش

ئەتراپلىق كۆزىتىپ باقايلى:

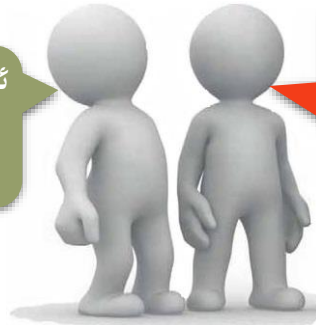
قېرىنداشنىڭ
ئۈستىدىكىسى ئۇزۇن،
ئاستىدىكىسى
قىسقىكەن.

قىزىل رەڭلىك يۈك
ماشىنىسى چوڭ، كۆك
رەڭلىك يۈك ماشىنىسى
كىچىككەن.

ئوڭ تەرەپتىكى دەرەخ پاكار،
سول تەرەپتىكى دەرەخ
ئېگىزكەن.

بۆلجۈرگەننىڭ سانى
كۆپ، ئەنجۈرنىڭ
ئازكەن.

بولسا ئامبۇردىن
ئېغىر

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

بوش ئورۇنلارغا ماس كېلىدىغان ھەرپلەرنى تولدۇرۇڭ.

ب:

ساپلىق كورىدىن
يېنىك ()

ئە:

قارا رەڭلىك بارماق
دىسكا كۈمۈش رەڭلىك
بارماق دىسكىدىن چوڭ
()

ئا:

پالتا چوتكىدىن
ئۇزۇن ()

ئوخشىماسلىقنى تاپايلى

تۆۋەندىكى ئىككى رەسىمنى سېلىشتۇرۇڭ، قانداق ئوخشىماسلىقلار بارلىقىنى ئېيتىپ بېرىڭ:

ئوڭ تەرەپتىكىسىدە
موتسىكىلىت باركەن سول
تەرەپتىكىسىدە
ۋېلىسىپىت باركەن .

ئوڭ تەرەپتىكىسىدە
قوغۇراقلىق سائەت
باركەن ، سول
تەرەپتىكىسىدە ئالما
باركەن .

سىز يەنە نېمىلەرنى بايقىدىڭىز؟

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى بىر گۇرۇپپا نەرسىلەرنىڭ قانداق ئوخشىماسلىقى بار؟

كۆنۈكمە

1. ئەڭ چوڭ نەرسىنىڭ ئاستىغا «چ» ھەرپىنى، ئەڭ كىچىك نەرسىنىڭ ئاستىغا «ك» ھەرپىنى يېزىڭ.

()

()

()

()

()

()

()

()

()

()

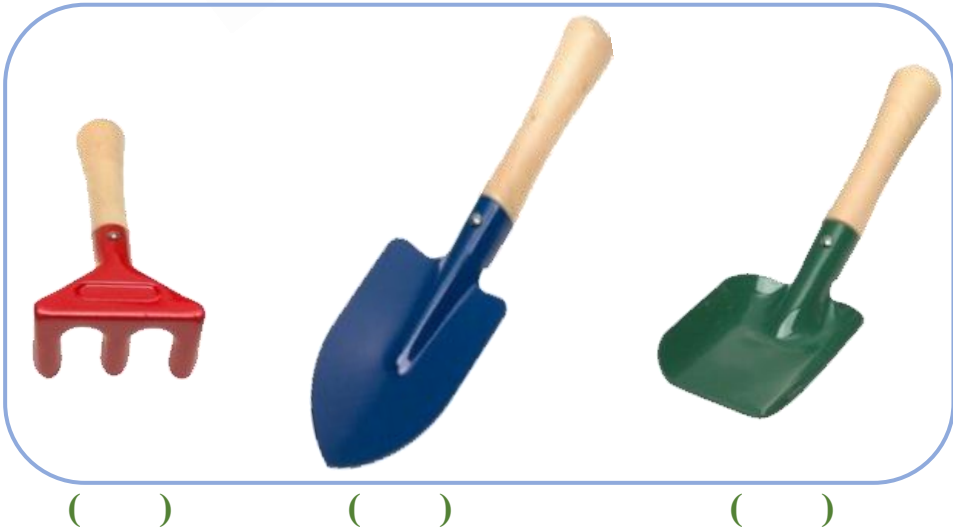
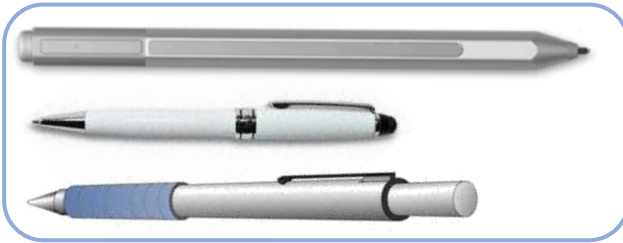

()

()

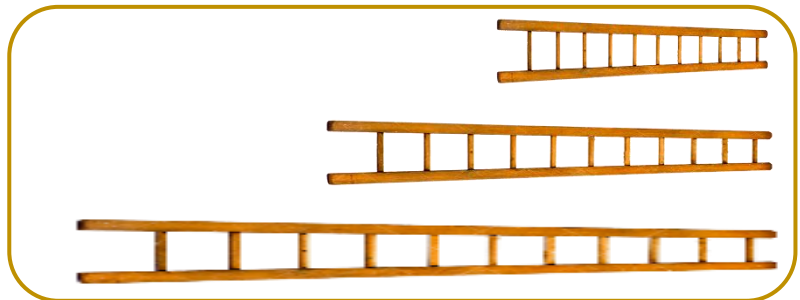
2. ئەڭ ئۇزۇن نەرسىگە «ئۇ» ھەرپىنى، ئەڭ قىسقا نەرسىگە «ق» ھەرپىنى يېزىڭ.

()

()

()

3. قايسى سىنىپتىكى بالىلارنىڭ سانى كۆپ؟ قايسى سىنىپتىكى بالىلارنىڭ سانى ئاز؟

ب سىنىپ

ئا سىنىپ

4. تۆۋەندىكى قاتناش قوراللىرىنىڭ قايسىسى ئەڭ ئېغىر؟ قايسىسى ئەڭ يېنىك؟ ئېغىرىغا «ئې» ھەرپىنى يېنىكىگە «ي» ھەرپىنى يېزىڭ.

()

()

()

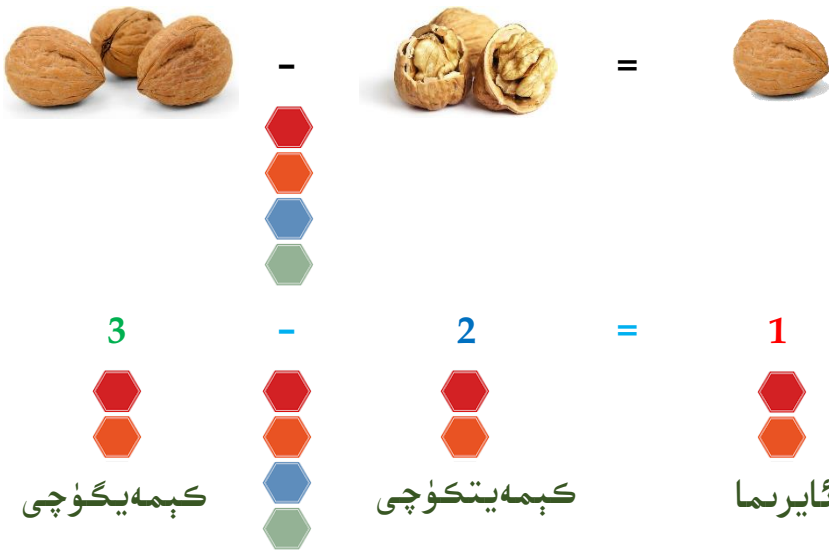
5. تۆۋەندىكى ئىككى رەسىمدىكى ئوخشىماسلىقلارنى تېپىڭ:

بىردىن 10 غىچە بولغان سانلارنى ئېلىش

1

(1) تەلەپ ئاكىسى بەرگەن ئۈچ تال ياڭاقنىڭ ئىككى تېلىنى بېگەن بولسا، تەلەپدە يەنە قانچە تال ياڭاق قالدۇ؟

ئېلىش بەلگىسى

تەلەپدە يەنە بىر تال ياڭاق قالدۇ.

(2) زۇبەيردە 9 دانە شار بار ئىدى، 3 دانە شار ئېھتىياتسىزلىقتىن قولىدىن چىقىپ ئۇچۇپ كەتسە، قولىدا يەنە قانچە دانە شار قالىدۇ؟

9

-

3

=

قولىدا _____ دانە شار قالىدۇ.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. رەسىمگە قاراپ ھېسابلاش ئىپادىسىنى ئېيتىپ بېرىڭ.

$$4 - 1 = \underline{\quad}$$

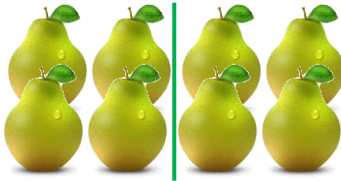
$$4 - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

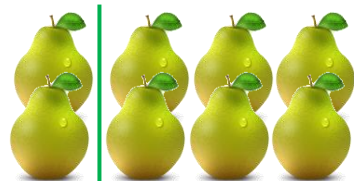
$$6 - 2 = \underline{\quad}$$

$$6 - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$8 - 4 = \underline{\quad}$$

$$8 - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

2. ھېسابلاڭ.

$2 - 1 =$

$9 - 7 =$

$8 - 5 =$

$10 - 8 =$

$7 - 6 =$

$4 - 2 =$

$9 - 5 =$

$7 - 2 =$

$10 - 9 =$

$6 - 3 =$

$6 - 4 =$

$5 - 3 =$

2

(1) ئابدۇللاھنىڭ دادىسى ئابدۇللاھقا 3 تال مىسۋاك ئېلىپ بەردى،
ئۇ خۇشاللىقىدىن 3 دوستىغا بىر تالدىن ھەدىيە قىلغان بولسا،
ئابدۇللاھتا يەنە قانچە تال مىسۋاك قالدۇ؟

$3 - 3 = \underline{\hspace{1cm}}$ (تال)

ھېچنېمە قالمىسا نۆل
بىلەن ئىپادىلەيمىز.
مەسىلەن: $3 - 3 = 0$

ئابدۇللاھ ئۆزىدە بار
مىسۋاكنىڭ ھەممىسىنى
دوستلىرىغا بېرىۋەتسە،
ئۆزىدە بىر تالمۇ مىسۋاك
قالغۇدەك...

جاۋابى: ئابدۇللاھتا ھېچنېمە قالمايدۇ.

بىر ساندىن شۇ ساننىڭ ئۆزىنى ئالساق نۆل بولىدۇ. مەسىلەن: $2 - 2 = 0$ $5 - 5 = 0$
بىر ساندىن نۆلنى ئالساق شۇ ساننىڭ ئۆزى بولىدۇ. نۆلدىن بىر ساننى ئالغىلى
بولمايدۇ، مەنىسىز بولۇپ قالىدۇ. مەسىلەن: $4 - 0 = 4$ $8 - 0 = 8$;
(مەنىسىز) $0 - 9 \neq$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

ھېسابلاڭ.

$$7 - 7 =$$

$$6 - 6 =$$

$$9 - 0 =$$

$$5 - 5 =$$

$$1 - 1 =$$

$$2 - 0 =$$

ئارقىمۇ ئارقا ئېلىش

3

(1) تراكتور دۇكىنىدا 6 دانە تراكتور بار ئىدى. چۈشتىن بۇرۇن 3 دانە، چۈشتىن كېيىن 2 دانە تراكتور ساتقان بولسا، ئۇنداقتا تراكتور دۇكىنىدا يەنە قانچە تراكتور قالغان؟

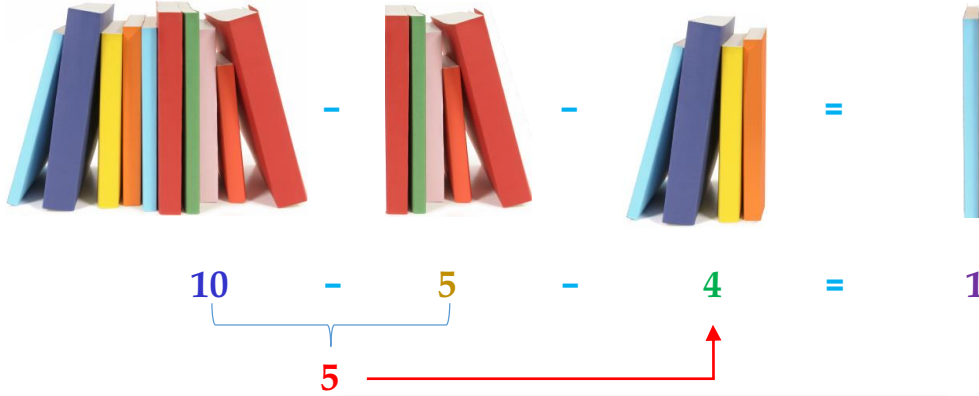

$$6 - 3 - 2 = 1$$

$$6 - 3 = 3$$

$$3 - 2 = 1$$

(2) خالىد ئۇستازدا 10 خىل كىتاب بار بولۇپ، مۇھسىن 5 خىل كىتابنى، ھەمزە 4 خىل كىتابنى ئارىيەتكە ئېلىپ كەتكەن بولسا، خالىد ئۇستازدا يەنە قانچە خىل كىتاپ قالىدۇ؟

ئارقىمۇئارقا ئېلىشنىڭ يەنە بىر خىل ئۇسۇلى: ئاۋۋال ئارقىدىكى ئىككى ساننى قوشۇپ، ئاندىن ئالدىدىكى ساندىن ئېلىش. ئارقىدىكى ئىككى ساننى ئۆزئارا قوشقاندا تىرناق ئىچىگە ئالىمىز. تىرناق كەلگەن ھېسابلاشتا ئالدى بىلەن تىرناق ئىچىنى ھېسابلىۋالىمىز. مەسىلەن:

$$\begin{aligned} 10 - 5 - 4 \\ = 10 - (5 + 4) \\ = 10 - 9 \\ = 1 \end{aligned}$$

ئارقىمۇئارقا ئېلىشتا، ئاۋۋال ئەڭ ئالدىدىكى ساندىن ئەڭ ئاخىرىدىكى ساننى ئېلىپ، ئاندىن چىققان نەتىجىدىن ئوتتۇرىدىكى ساننى ئالساقمۇ بولىدۇ لېكىن ئاۋۋال ئوتتۇرىدىكى ساندىن ئاخىرىدىكى ساننى ئېلىپ، ئاندىن ئەڭ ئالدىدىكى ساندىن ئالساق بولمايدۇ.

$$\begin{aligned} 10 - 5 - 4 \quad (\checkmark) \quad 10 - 5 - 4 \quad (\times) \\ = 10 - 4 - 5 \quad = 10 - 1 \\ = 6 - 5 \quad = 9 \\ = 1 \end{aligned}$$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى قايسى خىل ئۇسۇلدا ھېسابلاشنى ياخشى
كۆرسىتىش شۇ خىل ئۇسۇلدا ھېسابلاڭ:

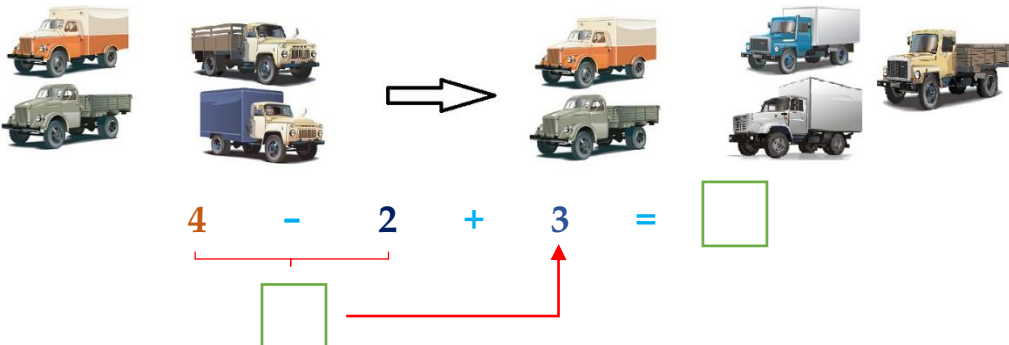
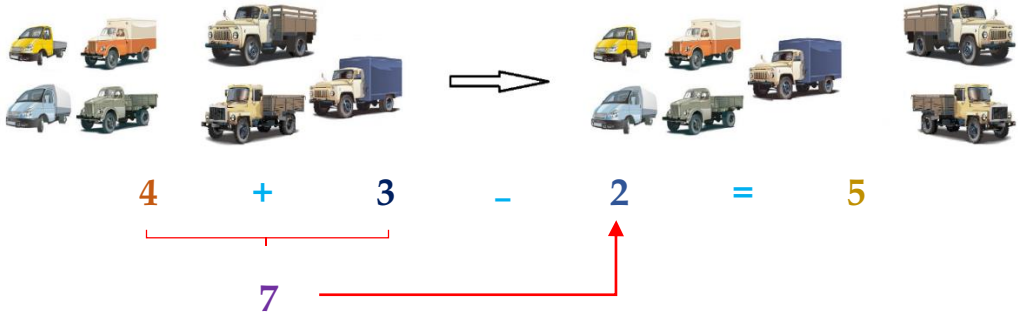
$$10 - 1 - 3 = \quad 9 - 1 - 4 = \quad 7 - 2 - 3 = \quad 4 - 1 - 2 =$$

$$10 - 2 - 7 = \quad 8 - 3 - 5 = \quad 9 - 2 - 4 = \quad 8 - 5 - 1 =$$

قوشۇش - ئېلىشنى ئارىلاش ھېسابلاش

4

ماشىنا توختىتىش مەيدانىدىكى يۈك ماشىنىلىرىنىڭ كىرىپ
چىقىش ئەھۋالى:

قوشۇش - ئېلىشنى ئارىلاش
ھېسابلاشتا، قايسى ئەمەل ئالدىدا
كەلسە شۇنى ئاۋۋال ئىشلەيمىز.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

ھېسابلاڭ.

$$4 - 0 + 3 =$$

$$3 + 1 - 1 =$$

$$8 - 2 + 3 =$$

$$5 + 2 - 6 =$$

$$9 - 4 + 5 =$$

$$1 + 8 - 0 =$$

ئارقىمۇئارقا ئېلىشنىڭ ئاددىي ئۇسۇللىرى:

1

$$9 - 4 - 3 = 9 - 3 - 4 = 2$$

2

$$9 - (4 + 3) = 9 - 7 = 2$$

3

$$9 - 4 - 3 = 9 - 3 - 4 = 6 - 4 = 2$$

كۆنۈكمە

1. ھېسابلاش ئىپادىسى تۈزۈپ ھېسابلاڭ.

$$4 - \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

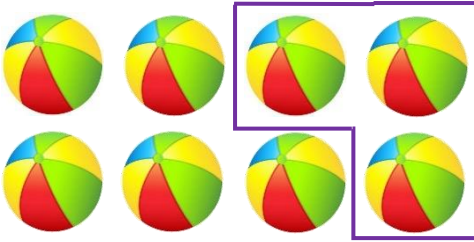
$$4 - \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

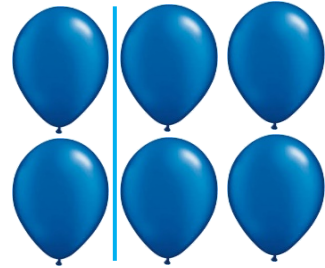
$$4 - \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

$$4 - \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

$$8 - \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

$$6 - \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

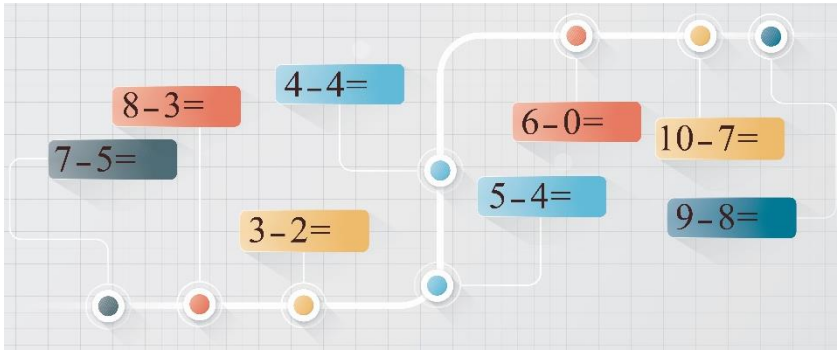

$$9 - \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

$$5 - \underline{\hspace{1cm}} = \underline{\hspace{1cm}}$$

2. ھېسابلاڭ.

3. جاۋابى ئوخشاش چىققانلىرىنى ئۆزئارا تۇتاشتۇرۇڭ.

8-5	9-4	10-5	0-0
7-2	6-3	9-2	5-0
6-6	9-9	3-3	8-1

ئىبراھىمدا 7 تال ئانار بار ئىدى. ئۇ
ئاكسىغا 3 تال، ئۆكسىغا 2 تال بەرسە،
ئۆزىدە يەنە قانچە تال قالىدۇ؟

4.

مەرۋاننىڭ قورالىدا 5 پاي ئوق بولۇپ، ئۇ ئوق ئېتىش
مەشىقىدە 5 پاي ئوق ئاتقان بولسا، ئۇنداقتا ئۇنىڭ
قورالىدا يەنە قانچە پاي ئوق قالىدۇ؟

5.

6. رەسىمگە قاراپ ئىپادە تۈزۈپ ھېسابلاڭ.

5 - 2 - 3 = ?

10 - 4 - 2 = ?

6 - 3 - 2 = ?

8 - 3 - 2 = ?

7. ھېسابلاڭ.

$8 - 2 - 4 =$

$5 - 2 - 1 =$

$8 - 7 - 0 =$

$10 - 2 - 5 =$

$4 - 1 - 2 =$

$5 - 5 - 0 =$

$9 - 5 - 2 =$

$6 - 1 - 4 =$

8. كىم ھەم توغرا، ھەم تېز ھېسابلىيالايدۇ؟

$6 + 4 - 5 =$

$5 + 3 - 4 =$

$10 - 3 + 2 =$

$7 - 1 + 2 =$

$8 - 7 + 1 =$

$9 - 8 + 0 =$

$9 + 0 - 9 =$

$10 + 0 - 6 =$

9. ياقۇپتا 3 دوللار بار ئىدى، دادىسى ئۇنىڭغا 5 دوللار بەردى، ئۇ دۇكانغا بېرىپ 7 دوللارغا بىر دانە پۇتبول سېتىۋالغان بولسا، ئۇنىڭدا قانچە دوللار قالىدۇ؟

10. دەرەختە 10 تال قۇشقاچ بار ئىدى، 6 تال قۇشقاچ ئۇچۇپ كېتىپ، بىردەمدىن كېيىن يەنە 3 تال قۇشقاچ ئۇچۇپ كەلسە، ھازىر دەرەختە قانچە تال قۇشقاچ بار؟

11. سىنىپتا 5 نەپەر ئوقۇغۇچى كىتاب ئوقۇپ ئولتۇراتتى، يەنە 4 نەپەر ئوقۇغۇچى دەرس تەكرار قىلغىلى كىرگەن، ئاز ۋاقىتتىن كېيىن بىر نەپەر ئوقۇغۇچى سىرتقا چىقىپ كەتكەن بولسا، سىنىپتا ھازىر قانچە نەپەر ئوقۇغۇچى بار؟

ئومۇمىي تەكرار

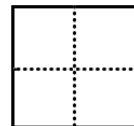
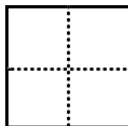
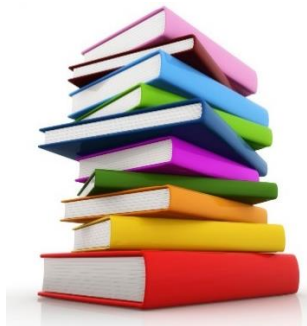
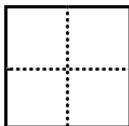
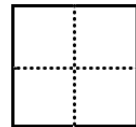
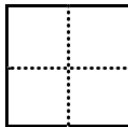
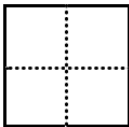
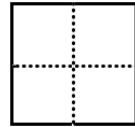
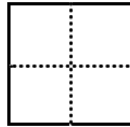
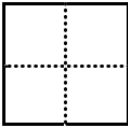
ئۆگەنگەن مەزمۇنلارنى ئەسلەپ ئۆتەيلى.

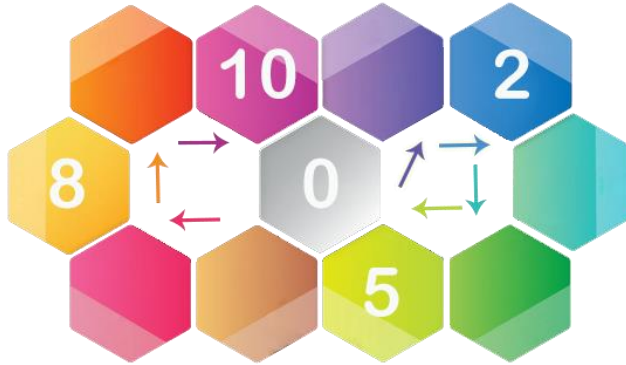
پۇتبول ئورۇندۇقنىڭ كەينىدە، كومپيۇتېر ئورۇندۇقنىڭ ئالدى ئۈستى تەرىپىدە، كىتابلار تەكچە ئۈستىدە، بىر دەستە گۈل كىتابلارنىڭ سول تەرىپىدە، قەلەم ۋە سىزغۇچ ئىستاكىنىڭ ئىچىدە.

ئورۇندۇق ئەخلەت چېلىكىدىن ئېگىز ۋە ئېغىر. پۇتبول ئەخلەت چېلىكىدىن پاكىز ۋە يېنىك. قېرىنداش سىزغۇچتىن قىسقا، سىياھ قەلەم سىزغۇچتىن ئازراق ئۇزۇن.

1. ساناپ بېقىڭ.

2. داۋاملاشتۇرۇڭ.

3. نىڭ ئىچىگە "+" ياكى "-" بەلگىسىنى قويۇڭ.

$1 \bigcirc 6 = 7$	$9 \bigcirc 5 = 4$	$6 \bigcirc 3 = 9$	$5 \bigcirc 5 = 0$
$4 \bigcirc 2 = 6$	$7 \bigcirc 5 = 2$	$6 \bigcirc 4 = 10$	$8 \bigcirc 1 = 9$

4. () ترناقنىڭ ئىچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

$() + 5 = 8$	$() - 3 = 1$	$() + 9 = 10$	$() - 8 = 2$
$() - 7 = 2$	$() + 6 = 8$	$() - 1 = 3$	$() + 8 = 8$

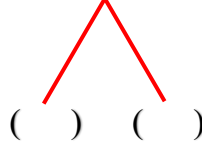
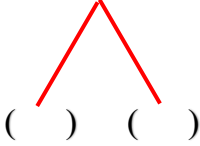
5. نىڭ ئىچىگە ">" ياكى "<" ۋە ياكى "=" بەلگىسىنى قويۇڭ.

$5 + 3 \bigcirc 8$	$6 + 3 \bigcirc 10$	$1 + 0 \bigcirc 3$	$9 - 1 \bigcirc 10$
$4 \bigcirc 7 - 2$	$4 - 3 \bigcirc 2$	$7 + 1 \bigcirc 8$	$10 + 0 \bigcirc 10$

6. ھېسابلاڭ.

$2 + 6 + 1 =$	$9 + 0 + 1 =$	$7 - 2 - 3 =$	$9 - 8 - 1 =$
$8 - 5 - 1 =$	$5 + 3 - 6 =$	$9 - 5 + 4 =$	$10 - 5 + 4 =$
$10 + 0 - 8 =$	$7 + 3 - 4 =$	$4 + 5 - 9 =$	$7 - 5 + 2 =$

7. ئايرىپ بېقىڭ، يىغىپ بېقىڭ.

8. تۆۋەندىكى رەسىمنى كۆزىتىپ، بوش ئورۇنغا ماس كېلىدىغان

جاۋابنى تاللاڭ:

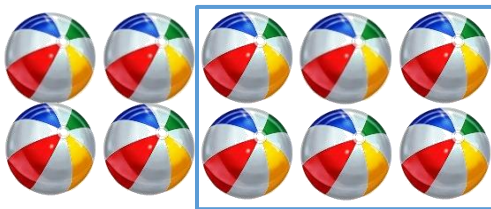
(1) بىر بوتۇلكا مىنىرال سۇ ئۈستەلىنىڭ ()، كومپيۇتېرنىڭ () . «
ئوڭ تەرىپىدە، سول تەرىپىدە، ئۈستىدە، ئاستىدا، كەينىدە، ئالدىدا، ئىچىدە،
ئوتتۇرسىدا.»

(2) بىر تەخسە ئەنجۈر سائەت بىلەن كومپيۇتېرنىڭ ()، ئۈستەلىنىڭ
()، ئىستاكانىنىڭ () . « ئوڭ تەرىپىدە، سول تەرىپىدە، ئۈستىدە، ئاستىدا،
كەينىدە، ئالدىدا، ئىچىدە، ئوتتۇرسىدا.»

(3) توپ ئۈستەلىنىڭ ()، ئەخلەت چېلىكىنىڭ () . « ئوڭ تەرىپىدە،
سول تەرىپىدە، ئۈستىدە، ئاستىدا، كەينىدە، ئالدىدا، ئىچىدە، ئوتتۇرسىدا.»

(4) قەلەملەر ئىستاكانىنىڭ ()، ئەنجۈرلەر تەخسىنىڭ ()، ئەخلەتلەر
ئەخلەت چېلىكىنىڭ ()، كۈنۈپكا تاختىسى كومپيۇتېرنىڭ ()، سائەت
ئىستاكانىنىڭ () . « ئوڭ تەرىپىدە، سول تەرىپىدە، ئۈستىدە، ئاستىدا، كەينىدە،
ئالدىدا، ئىچىدە، ئوتتۇرسىدا.»

9. رەسىمگە قاراپ ئىپادە تۈزۈڭ:

$$10 - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$6 - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} + \underline{\quad} + \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} + \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

10. ھېسابلاڭ.

$9-4=$	$7+2=$	$5+0=$	$10-2=$	$5+2=$
$3-0=$	$8-2=$	$6-2=$	$3+4=$	$5-5=$
$7+3=$	$3+5=$	$4+6=$	$9-3=$	$10-4=$

خۇبەيىنىڭ دادىسى 10 دانە قوي باقتى، ئىمراننىڭ دادىسى خۇبەيىنىڭ دادىسىدىن 3 قوي ئاز باققان بولسا، ئىمراننىڭ دادىسى قانچە قوي باققان؟

11.

سالمان 3 دانە ئالما، 5 دانە ئانار سېتىۋالغان بولسا، سالمان جەمئىي قانچە دانە مېۋە سېتىۋالغان؟

12.

13. توغرا خاتاسىغا ھۆكۈم قىلىڭ، توغرىسىغا "✓" بەلگىسىنى،

خاتاسىغا "×" بەلگىسىنى قويۇڭ.

- () 1) بىر ساندىن شۇ ساننىڭ ئۆزىنى ئالساق، شۇ ساننىڭ ئۆزى بولىدۇ.
- () 2) ھەرقانداق ساننى نۆلگە قوشساق نۆل بولىدۇ.
- () 3) ئارقىمۇئارقا قوشۇشنى ھېسابلاشتا، تەرتىپسىز ھېسابلاۋېرىمىز.
- () 4) نۆلدىن بىر ساننى ئالغىلى بولمايدۇ.

14. تۆۋەندىكى ئىككى پارچە رەسىمنى سېلىشتۇرۇپ

ئوخشاشلىقلارنى تېپىڭ:

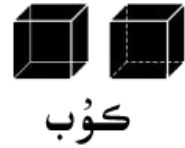
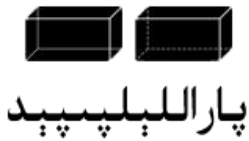

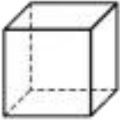
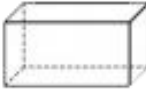
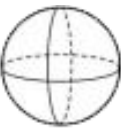

تۇرمۇشتا بىز ھەرخىل شەكىللەرنى ئۇچرىتىمىز.

ئادەتتە بىز كۆپ ئۇچرىتىدىغان شەكىللەر:

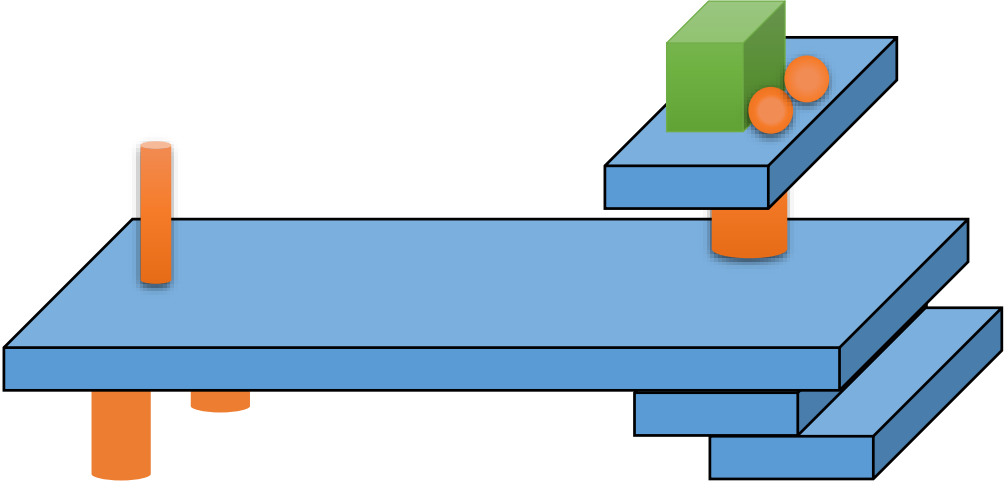
كۇب 	پارالېلېپېد
شار 	سېلىندىر
كونۇس 	

شەكىللەرنىڭ نامىنى ياخشى
بىلىۋالدىڭىزمۇ؟

كۆنۈكمە

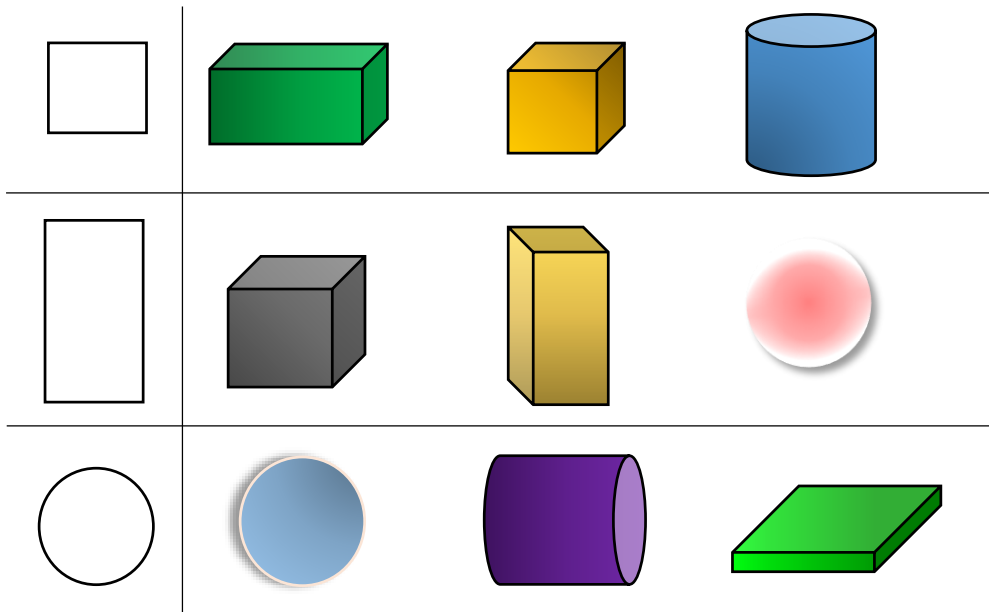
1. سىز قانداق بىرىكتۈرەلەيسىز؟

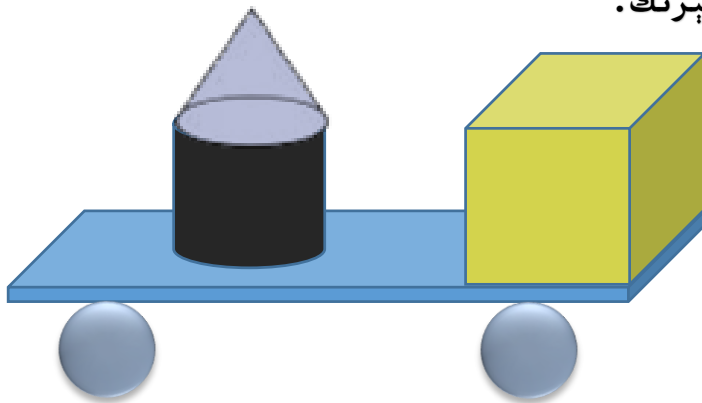
2. ئويلاپ بېقىڭ، ئىشلەپ بېقىڭ.

3. ئوڭ تەرەپتىكى قايسى جىسمىدىن پايدىلىنىپ سول تەرەپتىكى شەكىلنى سىزىپ چىقىرىۋالغىلى بولىدۇ؟ ئۇنىڭغا بەلگە قويۇڭ.

4. بۇ ھارۋىنىڭ قانداق شەكىللەردىن تەركىب تاپقانلىقىنى ئېيتىپ بېرىڭ.

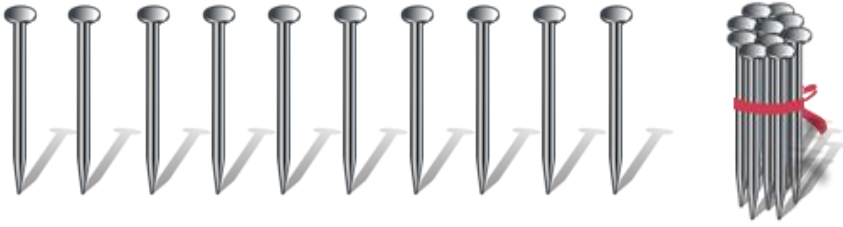
5. ئۆزىڭىز ياقىتۇرغان شەكىلدىن تۆتنى كاتەكچە ئىچىگە سىزىڭ.

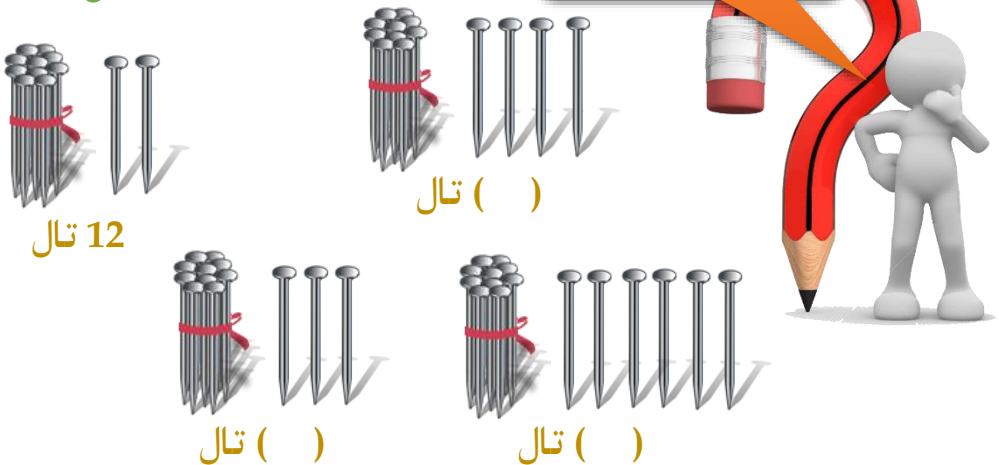
20 ئىچىدىكى سانلار بىلەن تونۇشۇش

1

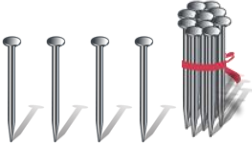
تۆۋەندىكى مىخلارنى ساناپ باقايلى:

بىر تال، بىر تالدىن ئون تال مىخنى يىغساق بىر باغلام بولىدۇ.

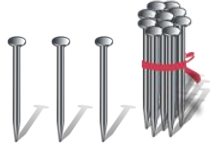

سانلارنىڭ ئوقۇلۇشى ۋە يېزىلىشى:

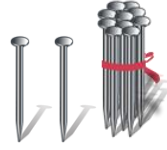
14

ئون تۆت

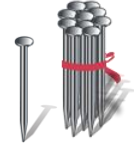
13

ئون ئۈچ

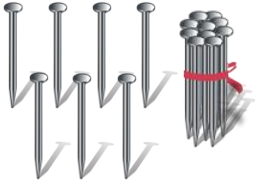
12

ئون ئىككى

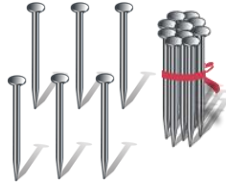
11

ئون بىر

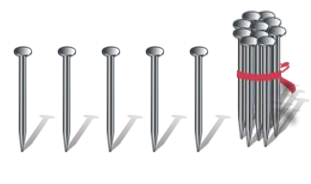
17

ئون يەتتە

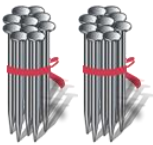
16

ئون ئالتە

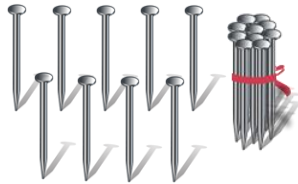
15

ئون بەش

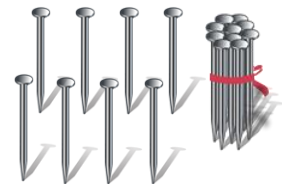
20

يىگىرمە

19

ئون توققۇز

18

ئون سەككىز

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

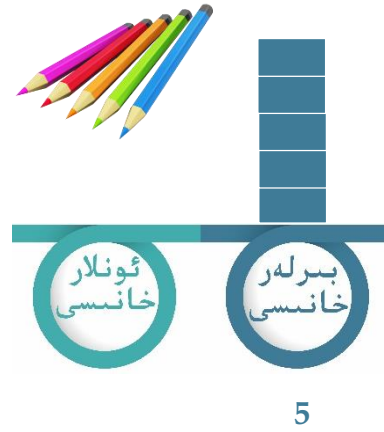
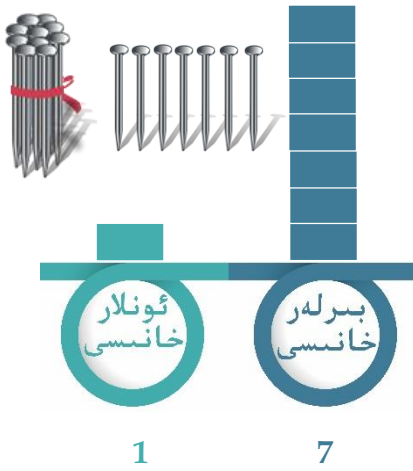
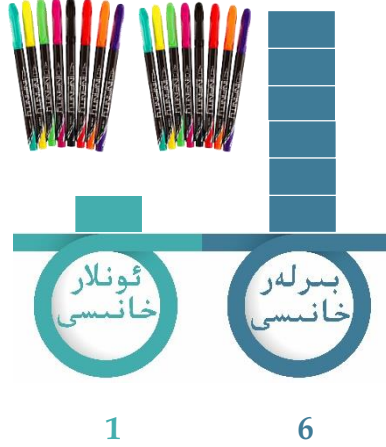
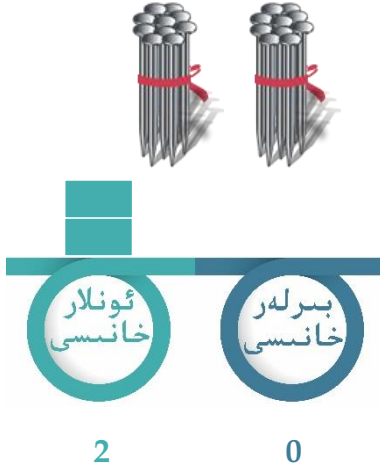
تەلەپكە ئاساسەن تۆۋەندىكى بوش ئورۇنلارنى تولدۇرۇڭ.

15
18
ئوقۇلۇشى:

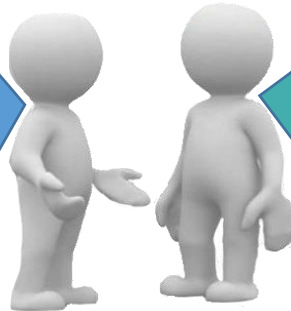
ئون ئالتە
ئون توققۇز
يېزىلىشى:

3

يىگىرمە ئىچىدىكى سانلارنىڭ سانلار جەدۋىلىدىكى ئورنىنى كۆرۈپ باقايلى:

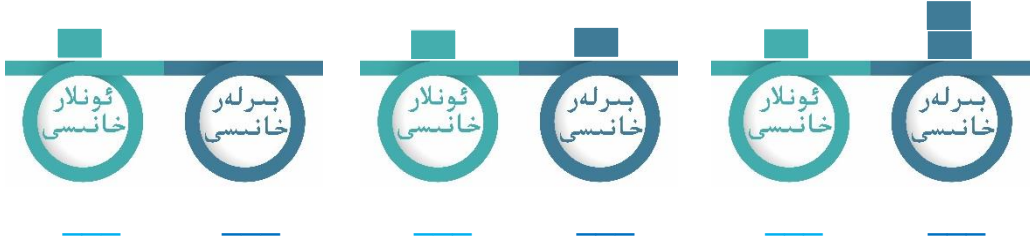
قايسى خانىدا كاتەكچە بولمىسا شۇ خانىدا ئوقۇلمايدۇ ۋە نۆل بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. پۈتۈن سانلارنىڭ ئالدىغا نۆل كەلسە ئادەتتە يېزىلمايدۇ. مەسىلەن، 5 نى 05 قىلىپ يازمىساقمۇ بولىدۇ.

بىرلەر خانىسىغا قانچىنى يازساق شۇنچە دانە بىرنى ئىپادىلەيدۇ، ئونلار خانىسىغا قانچىنى يازساق شۇنچە دانە ئوننى ئىپادىلەيدۇ. مەسىلەن، بىرلەر خانىسىدا 6 كاتەكچە بولسا ئالتىننى، ئونلار خانىسىدا بىر كاتەكچە بولسا 10 نى ئىپادىلەيدۇ، بۇ سان 16 بولىدۇ.

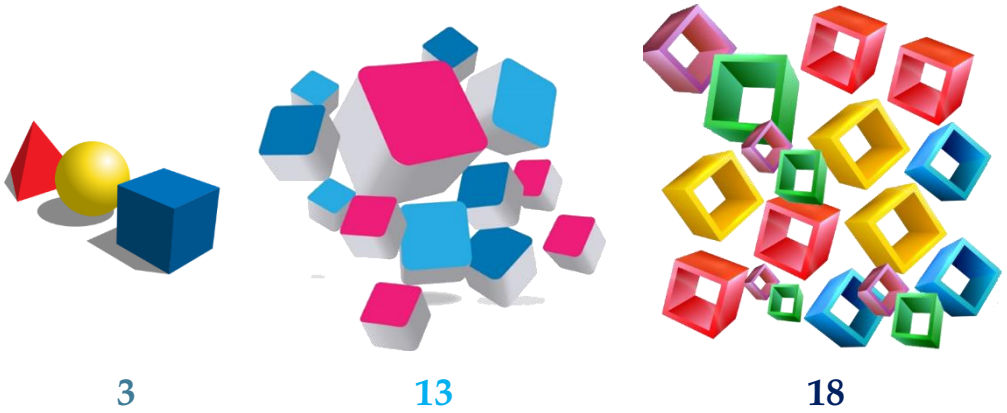
ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

سانلار جەدۋىلىدىكى سانلارنى يېزىپ بېقىڭ:

4

تۆۋەندىكى سانلارنىڭ چوڭ - كىچىكلىكىنى سېلىشتۇرالايمىز؟

3

13

18

بۇ نەرسىلەرنى سانساق سانى كۆپ بولغىنى چوڭ بولىدۇ، سانى ئاز بولغىنى كىچىك بولىدۇ.
مەسىلەن: $18 > 13 > 3$

خانا سانى كۆپ بولغان سان خانا سانى ئاز بولغان ساندىن چوڭ بولىدۇ. ئۇنلار خانىسىدىكى سان تەڭ بولسا بىرلەر خانىسىغا قارايمىز، بىرلەر خانىسىدىكى سان چوڭ بولغىنى چوڭ بولىدۇ. مەسىلەن: $18 > 13 > 3$

سانلارنىڭ چوڭ - كىچىكلىكىنى سېلىشتۇرۇش قائىدىسى:

ئالدى بىلەن ئونلار خانىسىدىن باشلاپ سېلىشتۇرۇپ، ئونلار خانىسىدىكى سان چوڭ بولغىنى چوڭ بولىدۇ. ئەگەر ئونلار خانىسىدىكى سان تەڭ بولسا بىرلەر خانىسىغا قارايمىز، بىرلەر خانىسىدىكى سان چوڭ بولغىنى چوڭ بولىدۇ. مەسىلەن، $18 > 13 > 3$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. تۆۋەندىكى سانلارنىڭ چوڭ - كىچىكلىكىنى سېلىشتۇرۇپ، $\bigcirc$ نىڭ ئىچىگە ">"، "<"، ياكى "=" بەلگىسىنى تولدۇرۇڭ.

$12 \bigcirc 15$

$10 \bigcirc 17$

$16 \bigcirc 19$

$14 \bigcirc 14$

$13 \bigcirc 14$

$18 \bigcirc 13$

$15 \bigcirc 16$

$12 \bigcirc 11$

2. كاتەكچىگە تەرتىپ بويىچە سان تولدۇرۇڭ.

		13			10
--	--	----	--	--	----

		14		11			
--	--	----	--	----	--	--	--

		12			9
20			17		

	3				8		
			15	16			

كۆنۈكمە

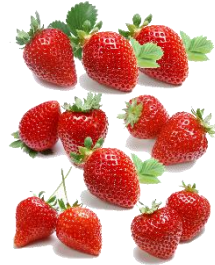
1. سىزىق بىلەن تۇتاشتۇرۇڭ.

12

17

11

13

15

19

2. يېزىپ بېقىڭ.

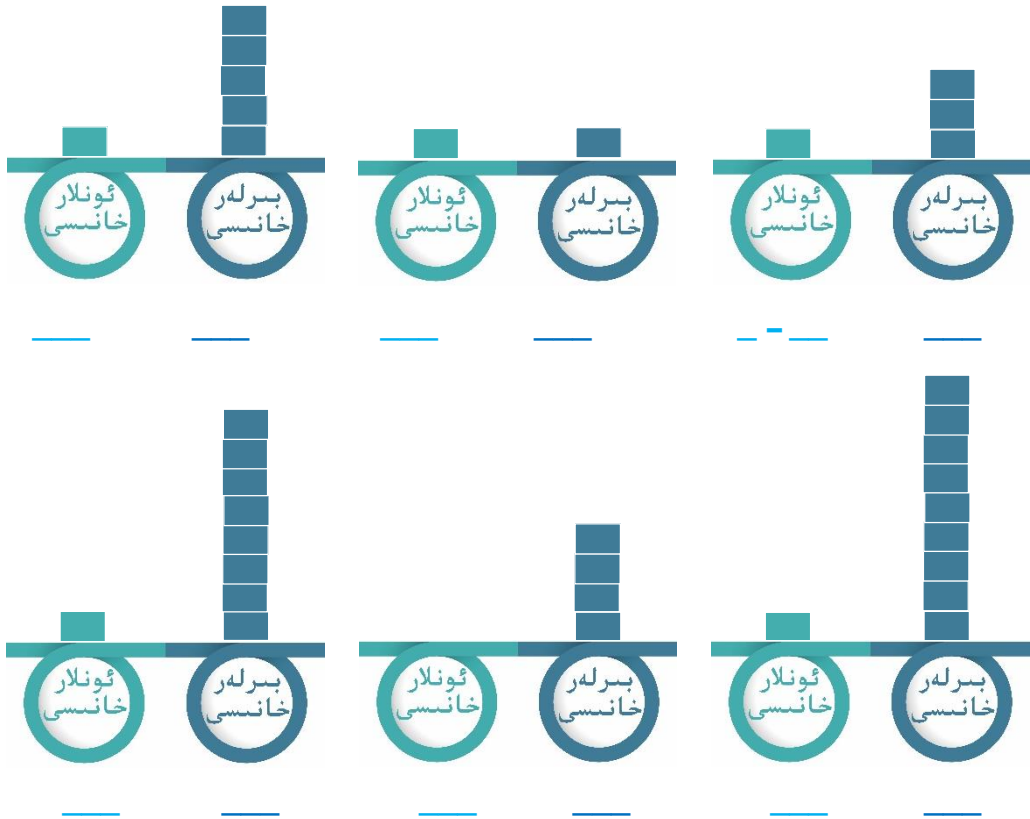
14 _____

18 _____

16 _____

20 _____

3. سانلار جەۋھىرىدىكى سانلارنى يېزىپ بېقىڭ:

4. كاتەكچىگە چوڭ - كىچىك تەرتىپ بويىچە سان تولدۇرۇڭ.

	10	11	
16			13

			5
--	--	--	---

			9				5
13							

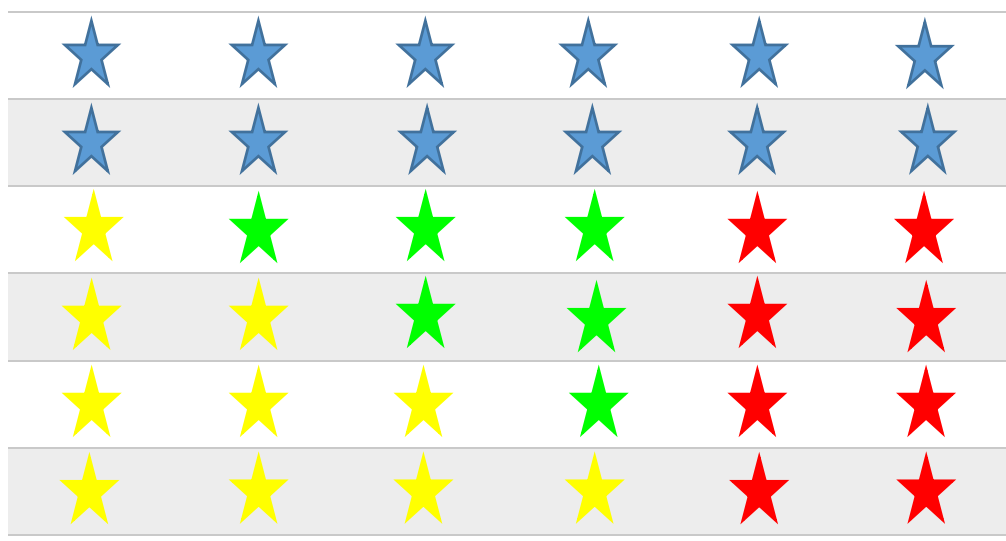
			15				10
--	--	--	----	--	--	--	----

			17			14
--	--	--	----	--	--	----

5. تۆۋەندىكى سانلارنىڭ چوڭ - كىچىكلىكىنى سېلىشتۇرۇپ،
نىڭ ئىچىگە ">"، "<" ياكى "=" بەلگىسىنى تولدۇرۇڭ.

15 ○ 15	14 ○ 16	19 ○ 17	10 ○ 19
18 ○ 14	11 ○ 11	13 ○ 18	12 ○ 12

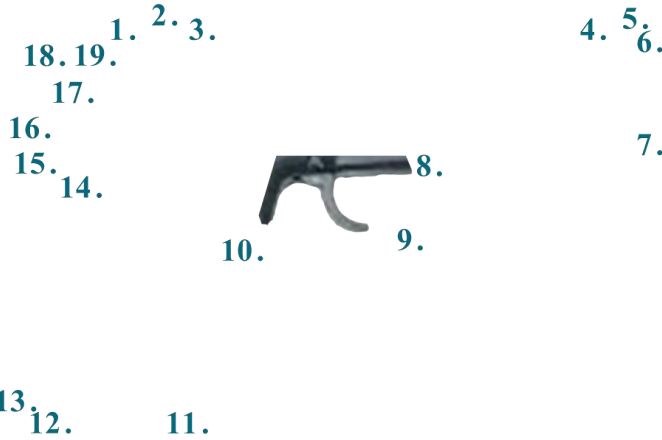
6. تۆۋەندىكى يۇلتۇزلاردىن كۆك رەڭلىك يۇلتۇز () دانە،
كۆك رەڭلىك يۇلتۇز بىلەن قىزىل رەڭلىك يۇلتۇز () دانە،
قىزىل رەڭلىك يۇلتۇز بىلەن سېرىق رەڭلىك يۇلتۇز () دانە،
يېشىل رەڭلىك يۇلتۇز بىلەن سېرىق رەڭلىك يۇلتۇز () دانە،
كۆك رەڭلىك يۇلتۇز بىلەن يېشىل رەڭلىك يۇلتۇز () دانە بار.

7. سانچىلاپ يېزىپ بېقىڭ.

8. تەرتىپ بويىچە تۇتاشتۇرۇپ بېقىڭ، قانداق شەكىل چىقىدىغانلىقىغا دىققەت قىلىڭ، قېنى كىم چىرايلىق شەكىل چىقىرالايدۇ؟

تۆۋەندىكى كاتەكچىلەرگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ، سان تولدۇرۇش قائىدىسى تۆۋەندىكىچە:

(1) توغرا قۇردىكى سانلار 16، 17، 18، 19 بولۇشى ھەمدە بۇ تۆت ساندىن بىرەرسىمۇ قايتا تەكرارلىنىپ يېزىلىپ قالماستىقى لازىم.

(2) تىك قۇردىكى سانلار 16، 17، 18، 19 بولۇشى ھەمدە بۇ تۆت ساندىن بىرەرسىمۇ قايتا تەكرارلىنىپ يېزىلىپ قالماستىقى لازىم.

(3) بىر خىل رەڭلىك تۆت كاتەكچىدىكى سانلار 16، 17، 18، 19 بولۇشى ھەمدە بۇ تۆت ساندىن بىرەرسىمۇ قايتا تەكرارلىنىپ يېزىلىپ قالماستىقى لازىم.

(4) بۇ سانلارنىڭ رەت تەرتىپى ئالمىشىپ كەتسە ھېچ ۋەقەسى يوق.

ئىشلىيەلەمسىز؟

ئۈلگىلىك مىسال:

توغرا قۇر

16	18	19	17
19	17	18	16
18	16	17	19
17	19	16	18

	18		17
16	17		18
	16		19
		18	16

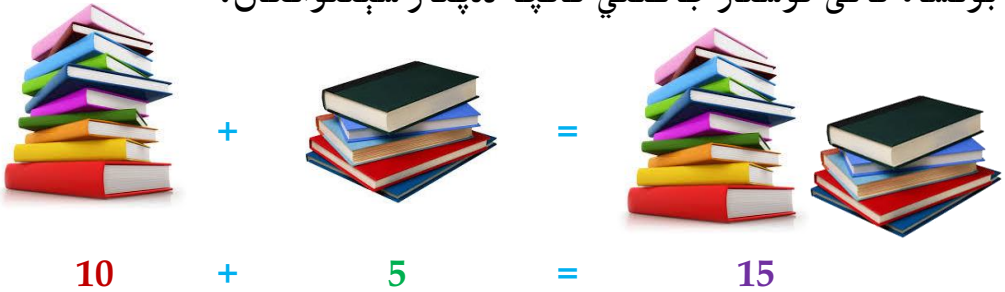
18	19		17
	17	18	
19	18		16
17		19	

19		18	
	16	19	17
17			
16		17	18

20 ئىچىدىكى سانلارنى قوشۇش

1

ئەلى ئۇستاز بالىلارغا ھەرخىل رەڭلىك خاتىرە دەپتەر سېتىۋالغان .
ئۇ كۈتۈپخانىدىن 10 پارچە سېتىۋالغان ، دۇكاندىن 5 پارچە سېتىۋالغان
بولسا ، ئەلى ئۇستاز جەمئىي قانچە دەپتەر سېتىۋالغان ؟

$$5 + 10 = 15$$

بۇنداق ئىپادىلىسەكمۇ
بولدۇ .

جاۋابى: جەمئىي 15 دەپتەر سېتىۋالغان .

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

ھېسابلاڭ .

$10 + 1 =$	$10 + 10 =$	$9 + 10 =$	$7 + 3 =$	$10 + 5 =$
$2 + 8 + 3 =$	$10 + 2 + 7 =$	$6 + 4 + 3 =$	$5 + 5 + 1 =$	
$7 + 3 + 4 =$	$8 + 2 + 6 =$	$10 + 0 + 2 =$	$1 + 9 + 9 =$	

2

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى كۆزىتىڭ ۋە ئويلىنىڭ:

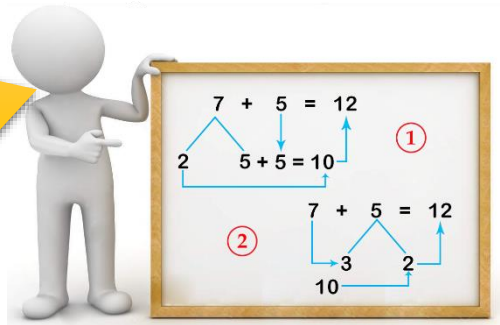

$$7 + 5 = 12$$

$$12 + 6 = 18$$

ئىككى قوشۇلغۇچىنىڭ بىرىنى
كۆڭۈلدە ئىككىگە ئايرىپ،
ئاندىن يەنە بىر قوشۇلغۇچىغا
قوشۇپ پۈتۈنلەپ ئىشلىسەكمۇ
بولىدۇ.

ئىككى قوللىمىزنىڭ بارماقلىرىنى ساناش ئارقىلىق
قوشساقمۇ بولىدۇ. مەسىلەن، $7+5$ نى ھېسابلىغاندا 7
نى ئېسىمىزدە ساقلاپ سەككىزدىن باشلاپ بارماق
سانايمىز، بەش بارماق ساناپ بولغاندىن كىيىن
بەشىنچى بارماقىمىز قايسى ساندا توختىسا شۇ سان
نەتىجە بولىدۇ.

سىز يەنە قانداق ئۇسۇلدا ھېسابلىيالايسىز؟

سىزمۇ ئايرىش ئۇسۇلىدىن پايدىلىنىپ كۆڭۈلدە ھېسابلىيالايمىز؟

$$12 + 6 = 18$$

Diagram showing the decomposition of 12 into 10 and 2. The 2 is added to 6 to get 8, and then 10 is added to 8 to get 18.

$$12 + 6 = 18$$

Diagram showing the decomposition of 12 into 8 and 4. The 4 is added to 6 to get 10, and then 8 is added to 10 to get 18.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. ھېسابلاڭ:

$2 + 3 =$	$1 + 6 =$	$7 + 8 =$	$9 + 5 =$	$2 + 5 =$
$10 + 6 =$	$5 + 10 =$	$7 + 6 =$	$8 + 1 =$	$4 + 8 =$
$9 + 6 =$	$12 + 7 =$	$7 + 13 =$	$14 + 2 =$	$11 + 8 =$

2. كۆڭۈلدە ھېسابلاڭ.

$$9 + 6 = \square$$

Diagram showing the decomposition of 6 into 1 and 5. 9 + 1 = 10, and 10 + 5 = 15.

$$7 + 8 = \square$$

Diagram showing the decomposition of 8 into 3 and 5. 7 + 3 = 10, and 10 + 5 = 15.

$$3 + 14 = \square$$

Diagram showing the decomposition of 14 into 7 and 7. 3 + 7 = 10, and 10 + 7 = 17.

$$3 + 8 = \square$$

Diagram showing the decomposition of 8 into 3 and 5. 3 + 3 = 6, and 6 + 5 = 11.

$$5 + 7 = \square$$

Diagram showing the decomposition of 7 into 2 and 5. 5 + 2 = 7, and 7 + 5 = 12.

$$11 + 7 = \square$$

Diagram showing the decomposition of 7 into 1 and 6. 11 + 1 = 12, and 12 + 6 = 18.

3

سنىپتا 12 ئادەم بار ئىدى، سىرتتىن يەنە 7 ئادەم كىرگەندىن كېيىن ئۇستاز كىرگەن بولسا، سنىپتا جەمئىي قانچە ئادەم بار؟

$$12 + 7 + 1 = \underline{\quad}$$

$$2 + 7 + 1 = 10$$

$$10$$

$$12 + 7 + 1$$

$$= 12 + 8$$

$$= 20$$

$$12 + 7 + 1$$

$$= 13 + 7$$

$$= 20$$

ئىككى خىل ئۇسۇلدا ئىشلىسەكمۇ بولىدۇ.

10 ئىچىدىكى سانلارنى ئارقىمۇئارقا قوشۇش بىلەن ئوخشاشكەن.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. قايسى خىل ئۇسۇل ئاسان بولسا شۇ خىل ئۇسۇلدا ھېسابلاڭ.

$$3 + 4 + 1 =$$

$$7 + 2 + 10 =$$

$$5 + 8 + 2 =$$

$$2 + 5 + 4 =$$

$$6 + 4 + 0 =$$

$$3 + 8 + 2 =$$

$$5 + 4 + 7 =$$

$$3 + 5 + 7 =$$

$$6 + 10 + 1 =$$

$$9 + 5 + 4 =$$

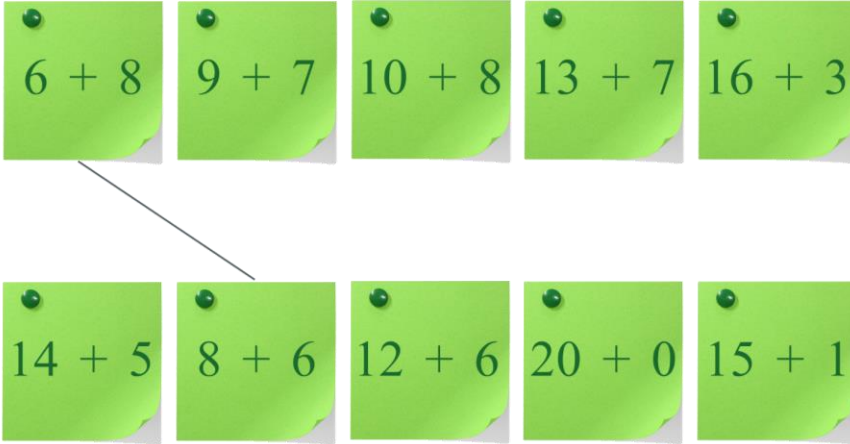
$$6 + 8 + 0 =$$

$$7 + 8 + 1 =$$

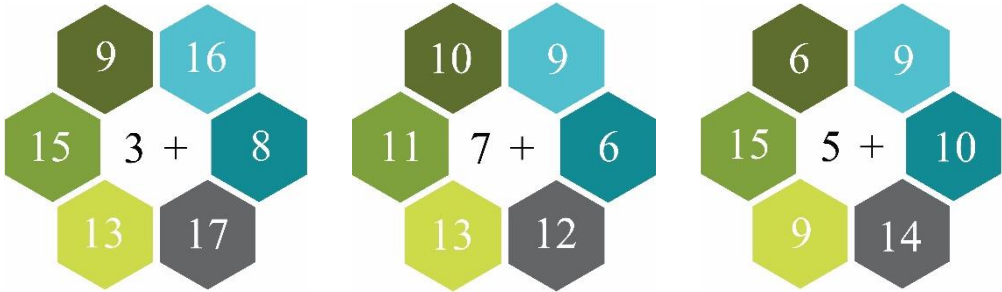
كۆنۈكمە

1. سىزىق بىلەن تۇتاشتۇرۇڭ.

2. ئوتتۇرىدىكى ساننى ئەتراپتىكى سانغا قوشۇڭ.

3. ھېسابلاڭ.

$$5 + 6 = \begin{cases} 10 + 1 \\ \square + \square \\ \square + \square \end{cases} \quad 4 + 9 = \begin{cases} 8 + 5 \\ \square + \square \\ \square + \square \end{cases}$$

4. قايسى ئۇسۇل ئاسان بولسا شۇ ئۇسۇلدا ھېسابلاڭ.

$$\begin{array}{l} 5 + 6 + 2 = \\ 10 + 2 + 6 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 1 + 2 + 9 = \\ 8 + 7 + 2 = \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 7 + 5 + 5 = \\ 4 + 6 + 3 = \end{array}$$

5. سىزىق بىلەن تۇتاشتۇرۇڭ.

$$12+8$$

$$2+3+4$$

$$7+9$$

$$7+4+1$$

$$4+5$$

$$5+3$$

$$9+1$$

$$6+4$$

$$2+6$$

$$7+4$$

$$8+4$$

$$9+2+3$$

$$4+5+2$$

$$3+2+15$$

$$6+8$$

$$6+5+5$$

6. نىڭ ئىچىگە ">" ياكى "<" بەلگىسىنى تولدۇرۇڭ.

$$15+3 \bigcirc 9+7$$

$$10+3 \bigcirc 4+8+2$$

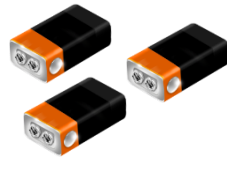
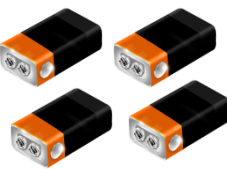
$$3+2+9 \bigcirc 7+9+2$$

$$7+6+2 \bigcirc 5+4+2$$

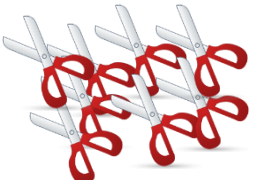
$$8+9+1 \bigcirc 14+5+1$$

$$9+3 \bigcirc 5+6+7$$

7. رەسىمگە قاراپ ئىپادە تۈزۈڭ.

$$\underline{\hspace{2cm}} + \underline{\hspace{2cm}} + \underline{\hspace{2cm}} = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$\underline{\hspace{2cm}} + \underline{\hspace{2cm}} + \underline{\hspace{2cm}} = \underline{\hspace{2cm}}$$

8. قانۇنىيىتىگە ئاساسەن بوش ئورۇننى تولدۇرۇڭ.

2, 4, 6, (), 10, (), 14, (), (), ().

20, 16, 12, (), (), ().

*9. ماتېماتىكىلىق ئويۇن: تۆۋەندىكى كاتەكچىگە مۇۋاپىق سان

تولدۇرۇڭ، قېنى كىم ئەڭ ئەقىللىق؟

2	+	2	=		+	3	=		+	1	=	
+		+		+		+		+		+		+
5	+		=		+	2	=		+		=	
	+	3	=		+		=		+	4	=	

20 ئىچىدىكى كۆڭۈلدە قالدىغان سانلارنى قوشۇش جەدۋىلى

9+2	8+3	7+4	6+5	5+6	4+7	3+8	2+9
9+3	8+4	7+5	6+6	5+7	4+8	3+9	
9+4	8+5	7+6	6+7	5+8	4+9		
9+5	8+6	7+7	6+8	5+9			
9+6	8+7	7+8	6+9				
9+7	8+8	7+9					
9+8	8+9						
9+9							

ۋاقىت

1. كۈندىلىك تۇرمۇشىمىزدا كەم بولسا بولمايدىغان ۋاقىت ئۆلچەش ئەسۋابى بولغان سائەت بىلەن دەسلەپكى قەدەمدە تونۇشۇپ چىقايلى.

سائەت ئوقۇشنى ئۆگىنىيلى!

ئەسكەرتىش: ئەتىگەن ۋە كەچلىك ۋاقىتنى ئايرىش ئۈچۈن سائەتنى ئوقۇغاندا ئەسكەرتىش كېرەك، مەسىلەن، كەچ سائەت 5 ياكى ئەتىگەن سائەت 5 دېگەندەك.

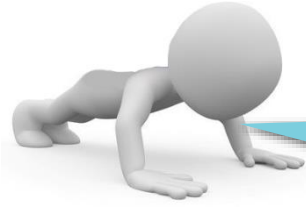

سائەت بەش بولدى!

سائەتنىڭ ئۇزۇن ئىستىرىلكىسى مىنۇت ئىستىرىلكىسى بولۇپ 12 گە، قىسقا ئىستىرىلكىسى سائەت ئىستىرىلكىسى بولۇپ 5 كە كەلگەنلىكى ئۈچۈن، سائەت 5:00 بولدى.

بىر كۈنلۈك پائالىيەت ۋاقتىم:

ئەتىگەن سائەت ئالتە
مېنىڭ مەشىق ۋاقتىم.

ئەتىگەن سائەت ئالتە
6:00

ئەتىگەن سائەت سەككىز
مېنىڭ مەدرىستىكى ۋاقتىم.

ئەتىگەن سائەت سەككىز
8:00

چۈشتىن كېيىن سائەت تۆت
مېنىڭ ئوينىيدىغان ۋاقتىم.

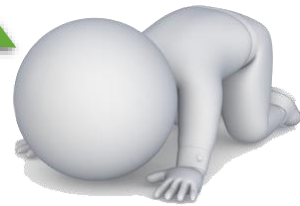

چۈشتىن كېيىن سائەت تۆت
4:00

كەچ سائەت 3 مېنىڭ
تەھەججۇد نامىزى
ئوقۇش ۋاقتىم.

كەچ سائەت ئۈچ
3:00

سىزمۇ ۋاقتىڭىزنى تەرتىپلىك ۋە مەنپەئەتلىك ئورۇنلاشتۇرالىدىڭىزمۇ؟

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تەلەپكە ئاساسەن سائەت ئىستېرېلكىسى سىزنىڭ.

كەچ سائەت ئون
بىر

ئەتىگەن سائەت
توققۇز

كەچ سائەت تۆت

ئەتىگەن سائەت
ئۈچ

2

فارۇق ئەتىگەن سائەت بەش يېرىمدا ئورنىدىن تۇرۇپ، ناماز بامداتقا تاھارەت ئالدى.

يېرىم سائەتنى سائەت ئىستېرېلكىسىدا
قانداق ئىپادىلەيمىز؟

سائەت ئىستېرېلكىسى بەشتە،
مىنۇت ئىستېرېلكىسى 6 دە
بولىدۇ. مىنۇت ئىستېرېلكىسى
6 گە توغرىلانسا يېرىم
سائەتنى ئىپادىلەيدۇ.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تەلەپكە ئاساسەن سائەت ئىستىرىلكىسى سىزنىڭ.

كەچ سائەت ئون
ئىككى يېرىم

چۈشتىن كېيىن
سائەت بىر يېرىم

ئەتىگەن سائەت
ئىككى يېرىم

كەچ سائەت
سەككىز يېرىم

3

ئېلېكترونلۇق سائەتلەردىكى ۋاقىتنى قانداق ئوقۇيمىز؟

بۇ سائەتنىڭ سائەت كۆرسەتكۈچىدە 7،
مىنۇت كۆرسەتكۈچىدە 00 بولغانلىقى
ئۈچۈن «سائەت يەتتە بولدى» دەيمىز.

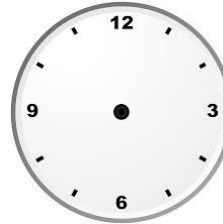
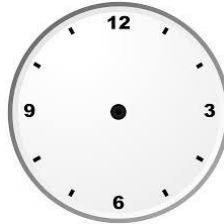
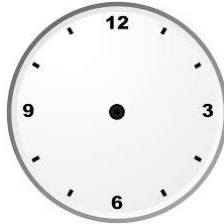
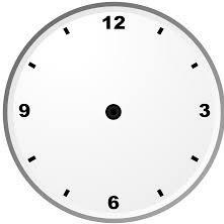
كۆنۈكمە

1. تۆۋەندىكى سائەتلەردە كۆرسىتىلگەن ۋاقتلارنى ئېيتىپ بېرىڭ.

2. تەلەپكە ئاساسەن سائەت ئىستىرىلكىسى سىزنىڭ.

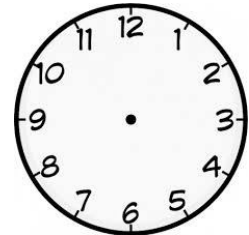
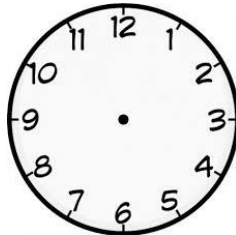
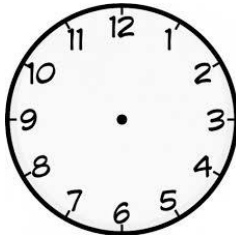
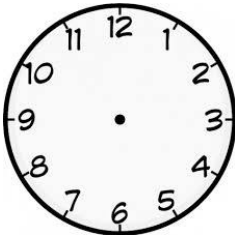

سائەت ئالتە
يېرىم

سائەت
سەككىز

سائەت
توققۇز يېرىم

سائەت بىر

سائەت
ئىككى

سائەت
يەتتە يېرىم

سائەت ئون

سائەت تۆت
يېرىم

3. تۆۋەندىكى بىر كۈنلۈك تەرتىپنى سائەت سىزىپ ئىپادىلەڭ.

1. ئەتىگەن سائەت بەش يېرىمدا قۇرئان ئوقۇيمەن.

2. ئەتىگەن سائەت ئالتە يېرىمدا بەدەن چېنىقتۇرىمەن.

3. ئەتىگەن سائەت يەتتە ناشتا قىلىمەن.

4. ئەتىگەن سائەت يەتتە يېرىمدا مەدرىسكە بارىمەن.

5. چۈشتىن بۇرۇن سائەت ئوندا شەرقىي دەرس ئالىمەن.

6. چۈش سائەت 12 دە چۈشلۈك تاماق يەيمەن.

7. چۈشتىن كېيىن سائەت بىردە سۇ ئۈزگىلى بارىمەن.

8. چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچ يېرىمدا ئىمانلىشىمەن.

9. چۈشتىن كېيىن سائەت بەشتە كىتاب ئوقۇيمەن.

10. كەچ سائەت ئالتە يېرىمدا بۈگۈنكى دەرسنى تەكرارلايمەن.

11. كەچ سائەت توققۇز يېرىمدا زىكر ئوقۇپ ئۇخلايمەن.

ئىنشائاللاھ ئەتە نېمە ئىش قىلىشنى ئۆزىڭىز پىلانلاپ بېقىڭ

20 ئىچىدىكى سانلارنى ئېلىش

1

مەدرىستە شار ئېتىش مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلدى. نىشانغا 17 تال شار تىزىپ قويۇلغان بولۇپ، سۇراقە 8 شارنى ئېتىۋەتكەن بولسا، نىشانغا تىزىلغان شاردىن يەنە قانچىسى قالغان؟

$$17 - 8 = \underline{\hspace{2cm}} \text{ (تال)}$$

مەن مۇنداق ئىشلىدىم:

ئالدى بىلەن ئايرىش ئۇسۇلىدىن پايدىلىنىپ $17 - 8 = 9$
8 نى 7 بىلەن 1 گە ئايرىپ، 17 دىن 7 نى ئالسام
10 قالىدۇ، 10 دىن 1 نى ئالسام 9 قالىدۇ.

مەن مۇنداق

ئىشلىدىم:

$$8 + 9 = 17$$

شۇڭا $17 - 8 = 9$

كۆڭۈلدە

ئىشلىسەكمۇ بولىدۇ:

$$\begin{array}{r} 17 - 8 = 9 \\ 10 - 8 = 2 \\ 7 + \end{array}$$

$$17 - 8 = 9$$

$$\begin{array}{r} 17 - 8 = 9 \\ 7 \quad 1 \end{array}$$

$$17 - 7 = 10$$

$$10 - 1 = 9$$

جاۋابى: نىشانغا تىزىلغان شاردىن 9 تال قالىدۇ.

ئويلاپ بېقىڭ:

$$14 - 9 = \square$$

$$\begin{array}{r} 14 - 9 = \square \\ 4 \quad 5 \end{array}$$

$$14 - \square = \square$$

$$\square - \square = \square$$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

كاتەكچىلەرگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

$13 - 6 = \square$ $10 - \square = \square$ $\square + \square = 10$	$16 - 9 = \square$ $10 - \square = \square$ $\square + \square = 10$	$12 - 7 = \square$ $10 - \square = \square$ $\square + \square = 10$
--	--	--

$11 - 5 = \square$ $\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$	$\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$
--	--

$14 - 8 = \square$ $\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$	$\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$
--	--

$15 - 9 = \square$ $\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$	$\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$
--	--

$13 - 4 = \square$ $\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$	$\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$
--	--

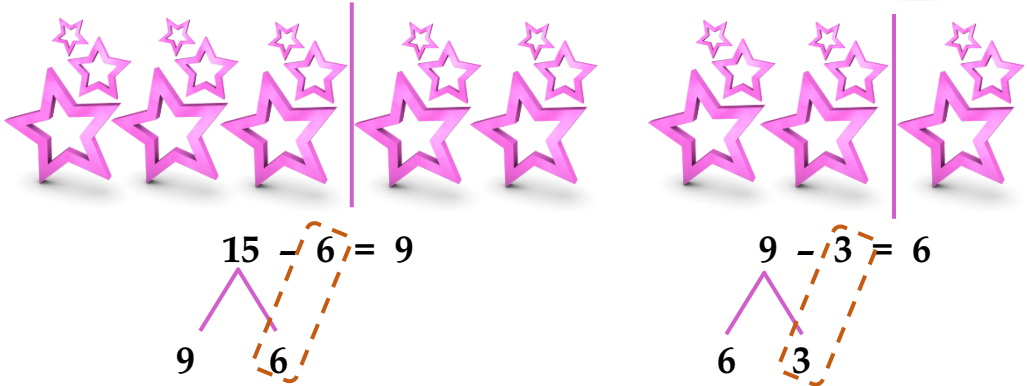
$19 - 5 = \square$ $10 - \square = \square$ $\square + \square = 10$	$18 - 6 = \square$ $10 - \square = \square$ $\square + \square = 10$	$14 - 8 = \square$ $10 - \square = \square$ $\square + \square = 10$
--	--	--

$11 - 4 = \square$ $\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$	$\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$
--	--

$16 - 8 = \square$ $\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$	$\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$
--	--

$12 - 5 = \square$ $\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$	$\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$
--	--

$14 - 7 = \square$ $\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$	$\square - \square = \square$ $\square - \square = \square$
--	--

كېمەيگۈچىنى ئايرىش ئۇسۇلى بىلەن ئىككىگە ئايرىپ،
(ئايرىلغان بىر ئايرىما كېمەيتكۈچى بىلەن تەڭ بولۇشى
كېرەك)، كېمەيگۈچىنىڭ بىر ئايرىمىسىدىن كېمەيتكۈچىنى
ئېلىۋەتسەك قالغان بىر ئايرىمىسى نەتىجە بولىدۇ.

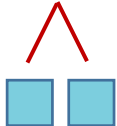

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

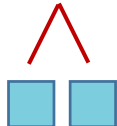
كاتەكچىلەرگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

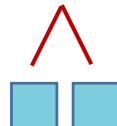
$$16 - 4 =$$

$$18 - 7 =$$

$$10 - 5 =$$

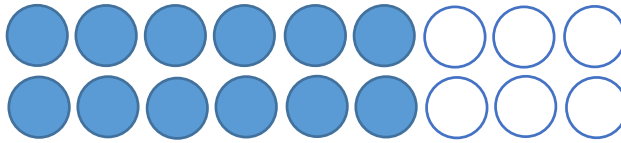

3

تۆۋەندىكى رەسىمگە قاراپ ھېسابلاش ئىپادىسى تۈزەيلى.

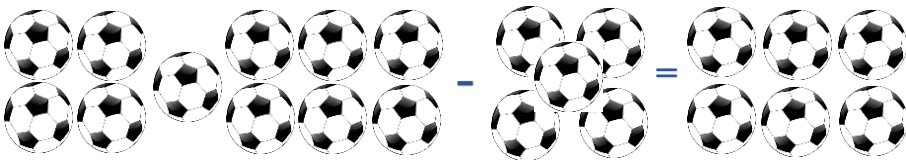
$$14 - 4 = \underline{\quad}$$

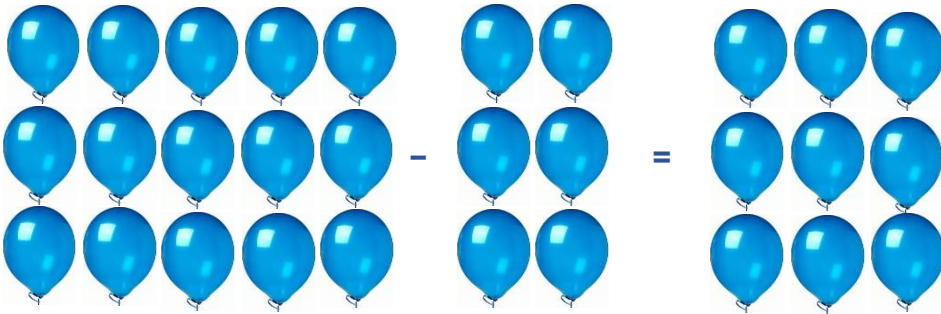
$$\underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

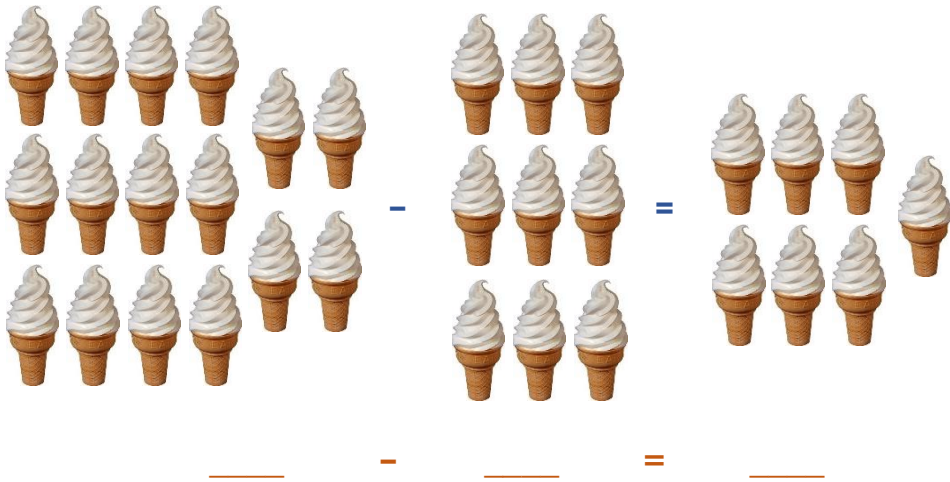
1. تۆۋەندىكى رەسىمگە قاراپ ھېسابلاش ئىپادىسى تۈزەيلى.

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

4

ئويلىنىڭ.

بۇنداقمۇ ھېسابلىغىلى بولىدۇ:

$$8 + 5 = 13$$

$$13 - 5 = 8$$

$$13 - 8 = 5$$

$$13 - 8 = \square$$

$$13 - 5 = \square$$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. كاتەكچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

$$8 + \square = 11$$

$$7 + \square = 15$$

$$\square + 9 = 13$$

$$11 - 3 = \square$$

$$16 - 8 = \square$$

$$15 - 6 = \square$$

2. ھېسابلاڭ.

$$12 - 2 =$$

$$15 - 3 =$$

$$18 - 7 =$$

$$18 - 4 =$$

$$11 - 3 =$$

$$16 - 6 =$$

$$19 - 0 =$$

$$19 - 9 =$$

$$17 - 5 =$$

$$13 - 2 =$$

ئارقىمۇئارقا ئېلىش

5

$$15 - 7 - 5 = 3$$

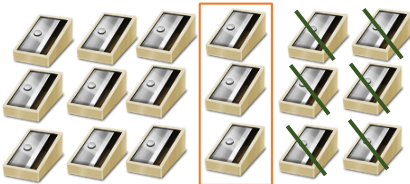
$15 - 7 - 5$
 $= 15 - 5 - 7$
 $= 10 - 7$
 $= 3$

$15 - 7 - 5$
 $= 8 - 5$
 $= 3$

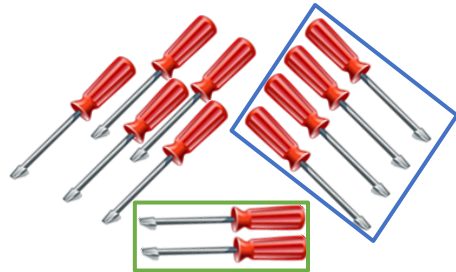
سىز يەنە باشقا ئۇسۇل بىلەن ئىشلىيەلەمسىز؟

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. رەسىمگە قاراپ ئىپادە تۈزۈڭ.

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

2. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى قايسى خىل ھېسابلاش ئۇسۇلىنى ياخشى كۆرسىتىش شۇ خىل ئۇسۇلدا ھېسابلاڭ:

$$18 - 5 - 3 =$$

$$15 - 5 - 4 =$$

$$16 - 7 - 8 =$$

$$17 - 10 - 6 =$$

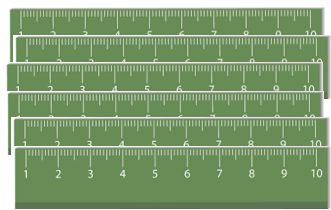
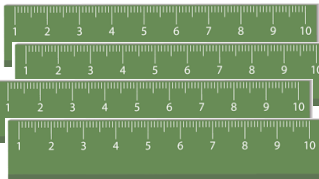
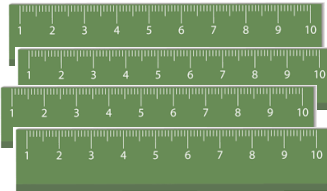
$$19 - 4 - 5 =$$

$$18 - 0 - 2 =$$

كۆنۈكمە

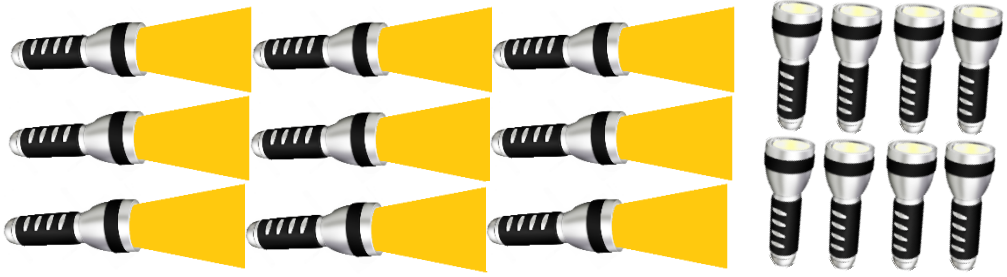
1. تۆۋەندىكى رەسىمگە قاراپ ئىپادە تۈزۈڭ.

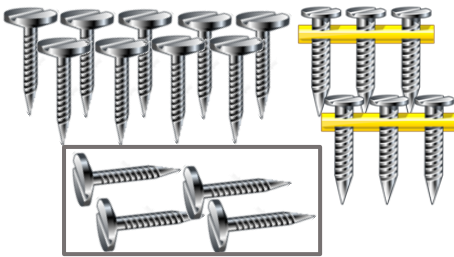
_____ - _____ = _____

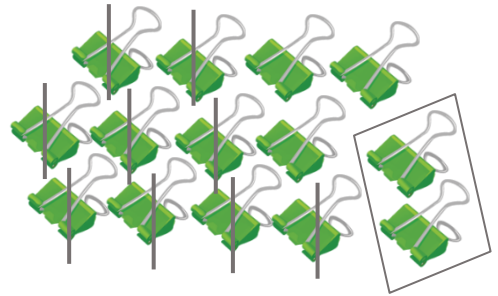
_____ - _____ = _____

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

2. تۆۋەندىكى كاتەكچىلەرگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

$$9 - 6 = 3$$

$$10 - 7 =$$

$$11 - 5 =$$

$$7 - 3 =$$

$$6 - 2 =$$

$$12 - 8 =$$

$$8 - 5 =$$

$$13 - 4 =$$

$$13 - 9 =$$

$$5 - 4 =$$

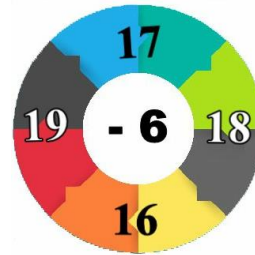
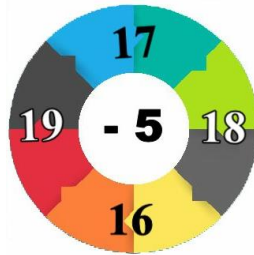
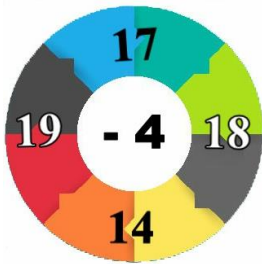
$$15 - 7 =$$

$$11 - 6 =$$

$$18 - 6 = \quad 12 - 8 = \quad 16 - 7 = \quad 11 - 9 =$$

$$19 - 4 = \quad 15 - 5 = \quad 18 - 7 = \quad 15 - 9 =$$

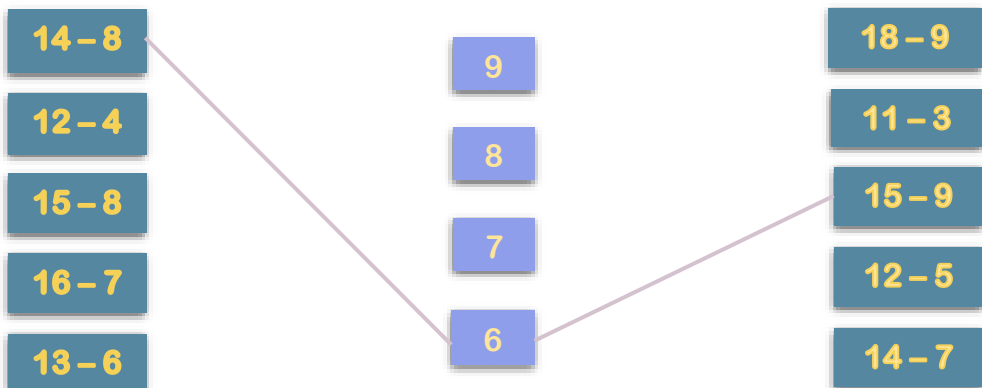
2. ئەتراپتىكى سانلاردىن ئىچىدىكى ساننى ئېلىڭ.

3. تېز ھېسابلاڭ.

$$\begin{array}{ccccc} 12 - 7 = & 12 - 4 = & 13 - 3 = & 14 - 8 = & 16 - 9 = \\ 13 - 6 = & 14 - 5 = & 17 - 2 = & 15 - 7 = & 13 - 8 = \\ 20 - 7 = & 18 - 3 = & 19 - 7 = & 11 - 2 = & 10 - 9 = \end{array}$$

4. سىزىق ئارقىلىق تۇتاشتۇرۇڭ.

5. ھېسابلاپ بېقىڭ.

$$\begin{array}{llll} 4 + 5 - 3 = & 3 + 7 - 4 = & 1 + 4 + 5 = & 2 + 7 + 1 = \\ 10 - 4 - 4 = & 16 - 5 - 2 = & 8 + 5 - 3 = & 2 + 9 - 7 = \\ 17 - 5 + 2 = & 19 - 9 + 10 = & 15 + 4 - 9 = & 12 + 0 - 8 = \end{array}$$

6. تۆۋەندىكى بوش ئورۇنغا مۇۋاپىق سانلارنى تولدۇرۇڭ:

$$\begin{array}{llll} 15 + () + 3 = 19 & 3 + 5 + () = 17 & () + 5 + 7 = 16 \\ 19 - 7 - () = 2 & 15 - () - 3 = 5 & () - 5 - 2 = 10 \\ 20 - () + 5 = 10 & 5 + 10 - () = 7 & () + 2 - 6 = 8 \end{array}$$

20 ئىچىدىكى سانلارنى ئېلىش جەدۋىلى

11 - 9	11 - 8	11 - 7	11 - 6	11 - 5	11 - 4	11 - 3	11 - 2
12 - 9	12 - 8	12 - 7	12 - 6	12 - 5	12 - 4	12 - 3	
13 - 9	13 - 8	13 - 7	13 - 6	13 - 5	13 - 4		
14 - 9	14 - 8	14 - 7	14 - 6	14 - 5			
15 - 9	15 - 8	15 - 7	15 - 6				
16 - 9	16 - 8	16 - 7					
17 - 9	17 - 8						
18 - 9							

بۇ جەدۋەلدىكى سانلارنىڭ نەتىجىسىنى يازغاچ پىششىق
ئىگىلىۋالاي

ئومۇمىي تەكرار

مەن ئۆگىنىپ بولغان مەزمۇنلار:

11 12 13 14 15
16 17 18 19 20

$12 + 7 + 1$
 $= 19 + 1$
 $= 20$

$12 + 7 + 1$
 $= 12 + 1 + 7$
 $= 13 + 7$
 $= 20$

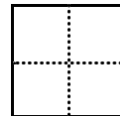
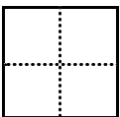
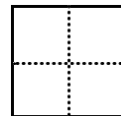
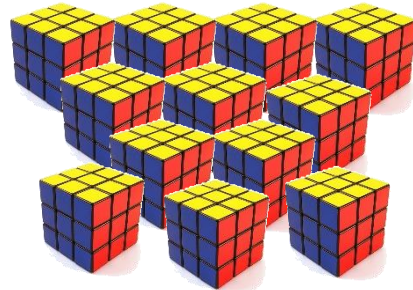
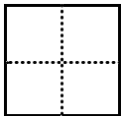
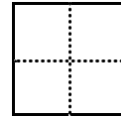
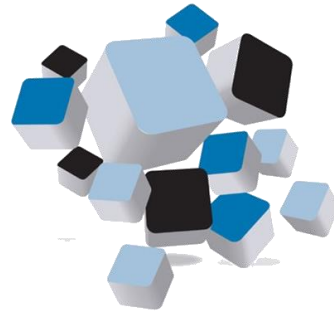
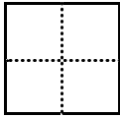
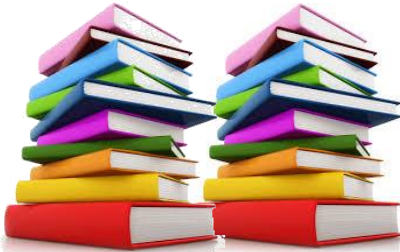
$15 - 7 - 5$
 $= 8 - 5$
 $= 3$

$15 - 7 + 5$
 $= 8 + 5$
 $= 13$

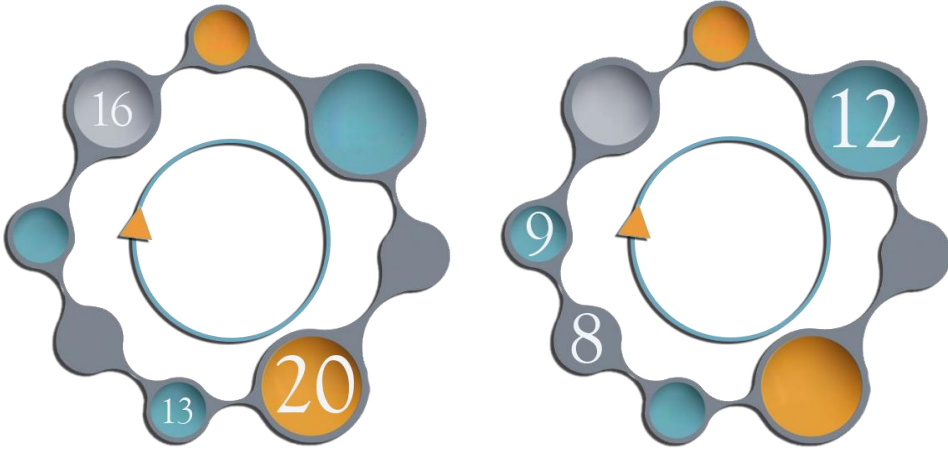
مەن 20 ئىچىدىكى
سانلارنى ئوقۇش،
يېزىش، قوشۇش،
ئېلىش، ئارقىمۇ-
ئارقا قوشۇش،
ئارقىمۇئارقا ئېلىش،
ۋاقىت قاتارلىق
مەزمۇنلارنى
ئۆگەندىم.

يەنە شەكىللەرمۇ بار. مەسىلەن،
كۇب، پاراللېلپىپېد، سېلىندىر،
كونۇس، شار قاتارلىقلار.

1. يېزىپ بېقىڭ.

2. داۋاملاشتۇرۇڭ.

3. نىڭ ئىچىگە "+" ياكى "-" بەلگىسىنى قويۇڭ.

$10 \bigcirc 6 = 16$	$19 \bigcirc 5 = 14$	$16 \bigcirc 3 = 13$	$15 \bigcirc 15 = 0$
$14 \bigcirc 6 = 8$	$7 \bigcirc 12 = 19$	$18 \bigcirc 4 = 14$	$15 \bigcirc 2 = 17$

4. () نىڭ ئىچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

$() + 5 = 18$	$() - 3 = 11$	$() + 9 = 20$	$() - 8 = 6$
$() - 7 = 12$	$() + 6 = 18$	$() - 1 = 15$	$() + 8 = 18$

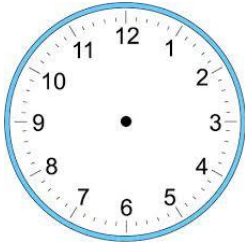
5. نىڭ ئىچىگە ">" ياكى "<" ۋە ياكى "=" بەلگىسىنى قويۇڭ.

$5 + 13 \bigcirc 18$	$16 + 3 \bigcirc 15$	$15 + 0 \bigcirc 17$	$19 - 1 \bigcirc 20$
$11 \bigcirc 17 - 5$	$14 - 5 \bigcirc 7$	$17 + 1 \bigcirc 18$	$10 + 0 \bigcirc 0$

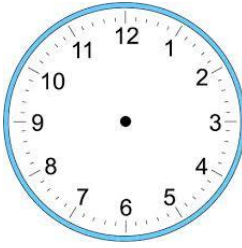
6. ھېسابلاڭ.

$12 + 6 + 2 =$	$9 + 10 + 1 =$	$17 - 5 - 8 =$	$19 - 6 - 9 =$
$17 - 9 - 4 =$	$15 + 3 - 7 =$	$12 - 6 + 4 =$	$13 - 5 + 4 =$
$10 + 0 - 10 =$	$16 + 4 - 8 =$	$7 + 5 - 9 =$	$8 - 5 + 12 =$

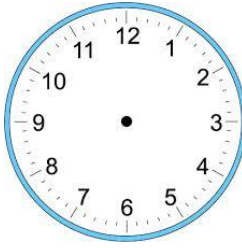
7. تەلەپكە ئاساسەن سائەت ئىستىزىلىكىنى سىزنىڭ.

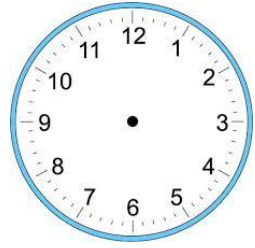
سائەت 9

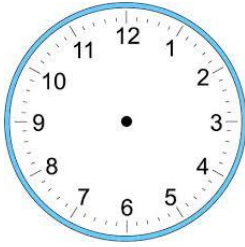
سائەت 2

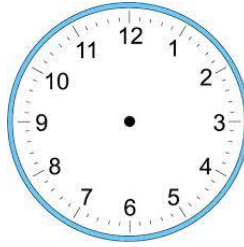
سائەت 11

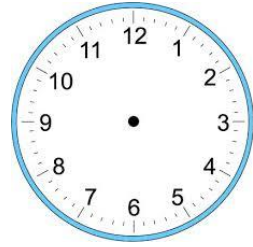
سائەت 5

سائەت يەتتە يېرىم

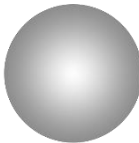

سائەت بىر يېرىم

سائەت سەككىز يېرىم

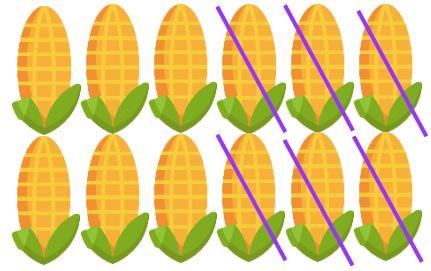
8. سىزنىڭ ئارقىلىق تۇتاشتۇرۇڭ.

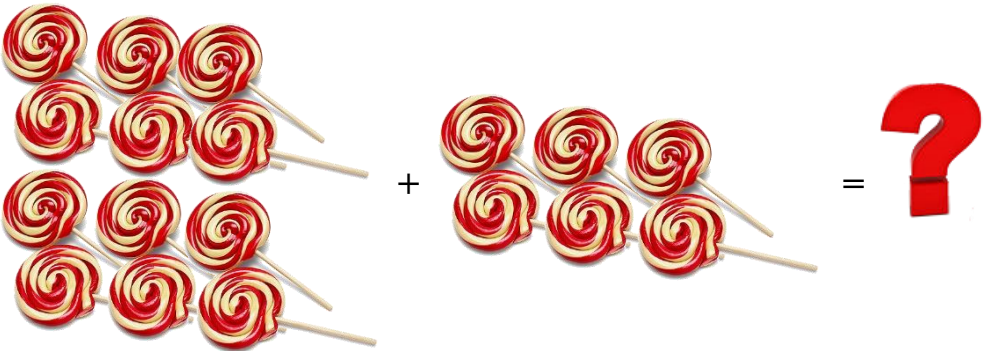
9. رەسىمگە قاراپ ئىپادە تۈزۈڭ:

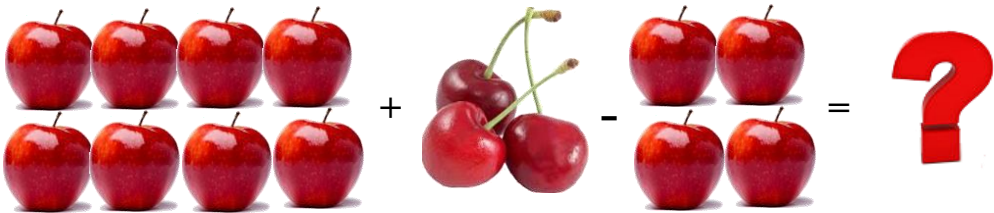
$$\underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} + \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} + \underline{\quad} - \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

10.

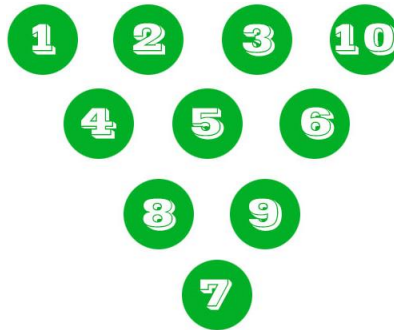
راشىدىنىڭ 16 دوللار پۇلى بار ئىدى. ئۇ 10 دوللارغا بىر ئايلاق سېتىۋالغان، 4 دوللارغا بىردانە پۇتبول سېتىۋالغان بولسا، راشىدىندا يەنە قانچە پۇل قالىدۇ؟

11. دىلشات 7 تال كەپتەر باقتى. ئاكىسى ئۇنىڭغا 6 تال كەپتەرنى ھەدىيە قىلغان، كېيىن ئۇ 8 تال كەپتەرنى يېتىم بالىلارغا ئاپىرىپ بەرگەن بولسا، ئۆزىدە قانچە تال كەپتەر قالدۇ؟

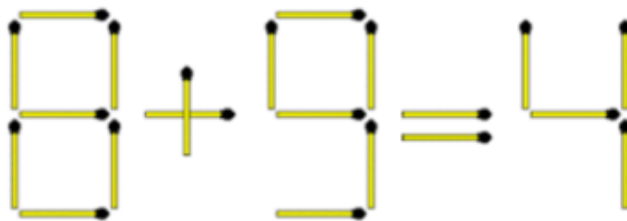
12. بۇلتۇر مەدرىسكە 10 نەپەر ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىنغان ئىدى، بۇ يىل 14 نەپەر ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىنغان بولسا، بۇ يىل قوبۇل قىلىنغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ سانى بۇلتۇرقىدىن قانچىلىك كۆپ؟

13. ئابباسنىڭ ئۆيى بىلەن بازارنىڭ ئارىلىقى 5 كىلومېتىر، بازار بىلەن مەكتەپنىڭ ئارىلىقى 8 كىلومېتىر بولسا، ئۇنداقتا ئابباس ئۆيىدىن مەكتەپكە بېرىش ئۈچۈن قانچە كىلومېتىر يول ماڭدۇ؟

*14. ئۈچ تال چەمبەردىكى ساننى يۆتكەش ئارقىلىق بۇ سانلارنى تەرتىپلىك تىزالايمىز؟

*15. پەقەت ئۈچ تال سەرەڭگە تېلىنى ئېلىۋېتىش ئارقىلىق تۆۋەندىكى ھېسابلاش ئىپادىسىنى توغرىلىيالايمىز؟ قانچە خىل توغرىيالايمىز؟

20 ئىچىدىكى سانلارنى قوشۇش جەدۋىلى

9+2	8+3	7+4	6+5	5+6	4+7	3+8	2+9
9+3	8+4	7+5	6+6	5+7	4+8	3+9	
9+4	8+5	7+6	6+7	5+8	4+9		
9+5	8+6	7+7	6+8	5+9			
9+6	8+7	7+8	6+9				
9+7	8+8	7+9					
9+8	8+9						
9+9							

20 ئىچىدىكى سانلارنى ئېلىش جەدۋىلى

11 - 9	11 - 8	11 - 7	11 - 6	11 - 5	11 - 4	11 - 3	11 - 2
12 - 9	12 - 8	12 - 7	12 - 6	12 - 5	12 - 4	12 - 3	
13 - 9	13 - 8	13 - 7	13 - 6	13 - 5	13 - 4		
14 - 9	14 - 8	14 - 7	14 - 6	14 - 5			
15 - 9	15 - 8	15 - 7	15 - 6				
16 - 9	16 - 8	16 - 7					
17 - 9	17 - 8						
18 - 9							

ئىنشائاللاھ بۇ ئىككى جەدۋەل
ماتېماتىكىدىكى دەسلەپكى ئاساس بولۇپ،
پۇختا ئىگىلەش لازىم.

